

DANAKER
Association

Курак Үндөрү

Кыргызстанда аялдар
менен коомдук диалог
жүргүзүү боюнча
жергиликтүү лидерлерге
арналган практикалык
колдонмо

European Union
Global Diaspora Facility

Funded by
the European Union

Implemented by ICMPD

ICMPD

International Centre for
Migration Policy Development

Бул колдонмо: Айтолгон Боронбаева, Нурайым Токтомбаева жана Нансен Тынчтык жана Диалог Борбору тарабынан жазылган жана долбоордун өнөктөштөрүнүн баалуу салымы менен толукталды.

Редакторлор: Бегимай Таалайбекова, Айтолгон Боронбаева

© 2024 Нансен Тынчтык жана Диалог Борбору

© 2025 Данакер – Польшадагы кыргызстандык айымдардын диаспора уюму

2025 – Бишкек, Кыргызстан

ДОЛБООР ЖӨНҮНДӨ:

Курак Үндөрү: Кыргызстанда аялдар менен коомдук диалог жүргүзүү боюнча жергиликтүү лидерлерге арналган практикалык колдонмо: “Курак Үндөрү: Кыргызстанда инклюзивдүү коомдук диалогго көмөктөшүү” долбоорунун алкагында иштелип чыккан.

“Курак үндөрү” долбоору төмөнкү уюмдардын өнөктөштүгү аркылуу ишке ашырылууда.

- Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Спикерине караштуу миграция жана адам сатууга каршы аракеттенүү маселелери боюнча Кеңеши (МНТС)
- “ДАНАКЕР” Польшадагы кыргызстандык айымдардын диаспора уюму

Бул долбоор **Нансен Тынчтык жана Диалог Борборунун** тажрыйбасынан пайдаланып, **Европа Биримдигинин Глобалдык Диаспора Колдоо Борбору (EUDiF)** тарабынан колдоого алынууда жана **Эл аралык Миграция Саясатын Өнүктүрүү Борбору (ICMPD)** тарабынан ишке ашырылып, **Европа Биримдиги** тарабынан каржыланууда.

SDG4: Курак үндөрү чоңдорду жана коомчулукту окутууну колдоп, жергиликтүү жана диаспора лидерлерине диалог жүргүзүүнү үйрөтөт. Долбоор жергиликтүү чындыкка ылайыкташтырылган, практикалык жана тажрыйбага негизделген билим берүүнү өнүктүрүүгө багытталган.

SDG5: Долбоор аялдардын үнүн жана лидерлигин борбордук орунга коёт. Диалог үчүн коопсуз мейкиндиктерди түзүү аркылуу ал гендердик стереотиптерге каршы чыгып, аялдарга өз ойлорун айтып, лидерлик кылууга жана коомчулуктарында өзгөрүүгө таасир этүүгө мүмкүнчүлүк берет.

SDG10: Курак үндөрү аялдарды ар кайсы аймактардан, муундардан жана ар кандай чөйрөлөрдөн бириктирет. Инклюзивдүү диалог аркылуу ал бөлүнүүлөрдү жоюп, көп учурда четтетилген аялдардын тең укуктуу катышуусун камсыз кылат.

Маалыматтык Эскертүү:

Бул басылма Европа Биримдигинин колдоосу менен даярдалды. Андагы мазмун авторлордун көз карашын чагылдырат жана Европа Биримдигинин расмий көз карашын билдирбейт. Европа Биримдиги бул жерде камтылган маалыматтардын кандай колдонулушуна жоопкерчилик албайт.

Автордук укук © 2025

Бардык укуктар корголгон. Бул басылманын эч бир бөлүгү алдын ала жазуу түрүндөгү уруксатсыз көчүрүлбөшү, маалымат издөө системасында сакталышы же кандай гана формада болбосун – электрондук, механикалык, көчүрмөлөө, үн жазуу же башка ыкмалар менен – өткөрүлүшү мүмкүн эмес. Бирок, эгерде булагы так көрсөтүлсө, бул материалды же анын айрым беттерин мастер-класстарда, тренингдерде же билим берүү чөйрөлөрүндө колдонуу уруксат талап кылбайт.

ЫРААЗЫЧЫЛЫК

Бул колдонмо биргелешип аракет кылуунун жана кызматташуунун натыйжасы болуп саналат.

Мазмунга кошкон салымдар:

Биринчи бөлүм Тынчтык жана Диалог боюнча Нансен Борбору тарабынан иштелип чыккан жана алардын **“The Practical Approach of Public Dialogue”** колдонмосунан (11–25-б., 29–31-б., 57–77-б.) түздөн-түз алынган.

Методология жөнүндө көбүрөөк маалымат алуу жана терең түшүнүү үчүн колдонмонун толук версиясын www.peace.no сайтынан тапсаңыз болот.

Экинчи бөлүм үч фокус-топтук талкуудан алынган практикалык байкоолорго негизделген:

1. Кыргызстандагы коомдук лидерлери – аялдар менен ар кандай контексттерде иштөөгө байланыштуу ойлору.
2. Кыргызстандагы ар түрдүү чөйрөдөн чыккан айымдар – өз жашоо тажрыйбалары менен бөлүшүштү.
3. Европадагы Кыргызстандык диаспора лидерлери – мигрант айымдар менен иштөө жана мекени менен байланышты сактоо боюнча ойлорун ортого салышты.

Биз бардык катышуучуларга алар берген убактысы, ишеними жана үнүүчүнтөреңыраазычылыгыбызды билдиребиз.

Курак үндөрү колдонмосунун түзүлүшүнө зор салым кошкон төмөнкү жеке адамдарга жана өнөктөш уюмдарга өзгөчө ыраазычылык билдиребиз:

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин алдындагы Миграция жана Адам Сатууга каршы кеңеши (МНТС):

Улан Ногойбаев, Нургүл Кадыркулова

«ДНАКЕР» – Польшадагы Кыргызстандык айымдардын диаспора уюму:

Бегимай Таалайбекова, Гүлнура Муратбекова, Нурайым Токтомбаева, Айтолгон Боронбаева

Нансен Тынчтык жана Диалог Борбору (Норвегия):

Кристиане Сеехаузен, Астрид Фолькедал Крейди

Европа Биримдигинин Глобалдык Диаспора Колдоо Борбору (EUDiF), ICMPD (Бельгия):

Диана Хинку, Лиза Безвершенко

МАЗМУНУ

Долбоор жөнүндө	03
Ыраазычылык	04
Колдонмонун максаты: Кимдер үчүн?	06
Кандайча колдонулат?	08
1-бөлүм: Коомдук диалог жүргүзүү: принциптер жана практика	10
1.1 Диалог деген эмне?	10
1.2 Коомдук диалог	12
1.3 Диалог жүргүзүү	14
1.4 Диалог жүргүзүүчүлөрдүн максаттары жана куралдары	15
1.5 Жакшы диалогдук суроо кандай болот?	17
1.6 Баштапкы суроону түзүү	18
1.7 Терең угуу	19
1.8 Коомдук диалог: диалог жүргүзүүчүнүн жана кошумча жүргүзүүчүнүн милдеттери	20
2-бөлүм: Жергиликтүү үндөр: аялдардын, жергиликтүү лидерлердин жана диаспора өкүлдөрүнүн ой пикирлери	21
2.1 Фокус-топ 1: Алдыңкы саптагы перспективалар - жергиликтүү лидерлердин ой пикирлери	22
2.2 Фокус-группа 2: Кыргызстанда аял болуу-үмүттөрдүн, кыйынчылыктардын жана өздүктүн чындыгы	24
2.3 Фокус-группа 3: Чек арадан сырткары - кыргыз диаспорасынын аял-лидерлери жаңы байланыштар жана өзгөрүүлөр тууралуу	30

КОЛДОНМОНУН МАКСАТЫ

Курак үндөрү колдонмосунун максаты – Кыргызстандагы жергиликтүү лидерлерди, өзгөчө айыл жергесинде жашаган, аялуу абалдагы же коомдук турмушта жетишсиз көрсөтүлгөн айымдар менен коомдук диалог жүргүзүүдө колдоо көрсөтүү.

Улуттук статистикалык комитеттин маалыматына ылайык, Кыргызстанда аялдар калктын **50,55%ын** түзөт, алардын **63,84%ы** айыл жергесинде жашайт. Демографиялык катышына карабастан, аялдар көп учурда системалуу тоскоолдуктарга, анын ичинде үй-бүлөлүк жана кесиптик чөйрөлөрдөгү укук бузууларга туш болушат. **2024-жылдагы гендердик ажырым боюнча глобалдык отчетко ылайык**, Кыргызстан 2024-жылы **146 мамлекеттин ичинен 90-орунду** ээледі – бул түзүмдүк теңсиздиктерди жоюунун зарылдыгын баса белгилейт.

Курак үндөрү колдонмосу аялдардын мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүгө жардам берет, анткени ал жергиликтүү лидерлерди аялдар өз ойлорун ачык айтууга, угулууга жана коомчулуктун өнүгүшүнө активдүү катышууга мүмкүнчүлүк берген коопсуз жана инклюзивдүү мейкиндиктерди түзүү үчүн практикалык куралдар менен камсыз кылат. Бул жергиликтүү лидерлерге коомдук диалогду коомдогу аялдар туш болгон татаал жана көбүнчө сезимтал маселелерди талдоо үчүн күчтүү курал катары колдонууга мүмкүндүк берет. Гендердик нормалар, дискриминация жана укуктар менен мүмкүнчүлүктөргө бирдей эмес жеткиликтүүлүк менен шартталган маселелерди талдап, маселелерди ачык талкуулоо үчүн мейкиндик ачат жана коомчулуктарга угууга, ой жүгүртүүгө, түшүнүүгө жана биргелешип өзгөрүүгө жол ачат.

Ал төмөнкүлөрдү камсыз кылат:

- Инклюзивдүү коомдук диалог өткөрүү боюнча практикалык көрсөтмөлөр;
- Темаларды ойлонуу менен тандоо жана баштапкы суроолорду түзүү боюнча ыкмаларды;
- Кыргызстанда жана Европада өткөрүлгөн фокус-топтук талкуулар аркылуу алынган жергиликтүү жана диаспора лидерлеринин, ошондой эле айымдардын реалдуу пикирлерин.

Бул колдонмо жөн гана нускама эмес – бул сиздин жергиликтүү шартка ылайык шыктандырып, багыт берип туруучу ресурс. Сиз айылдагы мектепте, коомдук борбордо же коомдук жайда диалог өткөрсөңүз да, Курак үндөрү колдонмосу ушул жолдо сизди коштоп жүрүүгө арналган.

Бул колдонмо кимге багытталган?

- **Бейөкмөт уюм лидерлери:**

Укук, мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү, саламаттыкты сактоо, билим берүү жана социалдык инклюзивдүүлүк сыяктуу темаларда аялдар менен иштеген бейөкмөт уюмдардын жетекчилери жана кызматкерлери.

- **Коомдук лидерлер**

Коомдун бакубаттуулугун колдоо жана аялдардын коомдук турмушка катышуусун колдоо максатында айылдардагы, шаарлардагы жана кичи райондордогу аялдар менен өз ара аракеттенген жергиликтүү лидерлер.

- **Активисттер**

Гендердик теңчилик жана социалдык адилеттүүлүктү жактаган же ар кандай социалдык жана маданий контексттердеги аялдарга тиешелүү сезимтал темаларды талкуулоого көмөктөшкөн адамдар.

КОЛДОНМОНУ КАНТИП ПАЙДАЛАНУУ КЕРЕК?

Курак үндөрү колдонмосу аялдардын катышуусундагы коомдук диалог сессияларын даярдоодо, өткөрүүдө жана түшүнүүдө диалог өткөрүүчүлөргө колдоо көрсөтүүгө арналган эки практикалык бөлүмдөн турат.

1-бөлүм: Бул бөлүм инклюзивдүү коомдук диалог өткөрүүнүн негизги принциптери жана практикалык ыкмалары менен тааныштырат. Ал диалог өткөрүүчүлөргө маанилүү суроолорду берүү, коопсуз мейкиндик түзүү жана терең угуу сыяктуу диалогдун негизги элементтери боюнча багыт берет. Бөлүм ошондой эле диалог өткөрүүчүлөрдүн жана көмөкчү өткөрүүчүлөрдүн ролдору жана жоопкерчиликтери тууралуу маалымат берип, сессияларды боорукердик, тактык жана максат менен даярдоо жана өткөрүү үчүн куралдарды сунуштайт.

2-бөлүм: Бул бөлүм 2025-жылдын апрель жана май айларында “Курак үндөрү” долбоорунун алкагында өткөрүлгөн үч фокус-топтун жана тереңдетилген интервьюлардын натыйжасында алынган материалдар камтылган. Бул талкууга жергиликтүү лидерлер, коомдун ар кыл катмарындагы аялдар, ошондой эле кыргыз диаспораларынын лидерлери катышты. Кыргызстанда жана андан тышкары аймактарда аялдардын жашоосун калыптандырган чындыктарды, кыйынчылыктарды жана үмүттөрдү изилдеди. Алардын үндөрү диалог өткөрүүчүлөргө чыныгы турмуштан алынган маанилүү маалыматтарды жана катышуучулардын көз карашын түшүнүү үчүн баалуу контекст берет.

2.1 1-Фокус-топ : Алдыңкы саптагы перспективалар - жергиликтүү лидерлердин ой-пикирлери

Күнү жана орду: 11-апрель, 2025-жыл-Кыргыз Республикасынын парламенти, Бишкек шаары.

Бул фокус-топко бейөкмөт уюмдардын 16 өкүлү жана Кыргызстандын бардык аймактарындагы жамааттардын лидерлери катышты, алар жергиликтүү деңгээлде аялдар менен тыгыз иштешет. Алар туш болгон кыйынчылыктар, ишенимди бекемдөө стратегиялары, ошондой эле татаал жана көбүнчө ресурстук чектелген шарттарда аялдарды колдоо процессинен алынган тыянактар талкууланды.

2.2 2-Фокус-группа: Кыргызстандагы аял болуу-үмүттөрдүн, чакырыктардын жана өздүктүн чындыгы

Күнү жана орду: 2025-жылдын апрель-май айлары-онлайн

Экинчи фокус-топко Кыргызстандын ар түрдүү социалдык, географиялык жана этникалык катмарындагы алты аял катышты, алар өздөрүнүн күнүмдүк тажрыйбасы жөнүндө ой жүгүртүштү. Топтук талкуудан тышкары, көтөрүлгөн темаларды тереңирээк изилдөө максатында 2025-жылдын апрель жана май айларында жети тереңдетилген жеке интервью өткөрүлдү. Катышуучулар туруктуулук, гендердик басмырлоо, өзүн-өзү аныктоо жана таандыктык сезимдери тууралуу баяндары менен бөлүшүп, азыркы Кыргызстанда аял болуу деген эмнени билдирери тууралуу бай жана көп кырдуу баяндаманы тартуулашты.

2.3 3-Фокус-группа: Чек арадан сырткары - кыргыз диаспорасынын аял-лидерлери жаңы байланыштар жана өзгөрүүлөр тууралуу

Күнү жана орду: 26-апрель, 2025-жыл-онлайн

Бул сессияга Европанын ар кайсы өлкөлөрүнөн 11 аял-кыргыз диаспорасынын лидерлери катышты. Алар мигрант кыз-келиндерди колдоодогу жана Кыргызстан менен байланышты сактоодогу ролу тууралуу өз ойлору менен бөлүшүштү. Алардын лидерлигине физикалык аралык, маданий эки жактуулук жана чет өлкөлүдө да, үйдө да гендердик теңчиликте илгерилетүү үчүн жалпы жоопкерчилик кандай таасир этери талкууланды.

1-БӨЛҮМ: КООМДУК ДИАЛОГ ЖҮРГҮЗҮҮ: ПРИНЦИПТЕР ЖАНА ПРАКТИКА

1.1 Диалог деген эмне?

Диалог – бул узакка созулган жана маданияттуу баарлашуунун инклюзивдүү формасы болуп эсептелинет. Муну менен биз коомдогу расмий статусуна карабастан, бардык катышуучуларга бирдей деңгээлде сүйлөө укугу берилген топтор аралык жана адамдар аралык сүйлөшүүлөрдү түшүнөбүз.

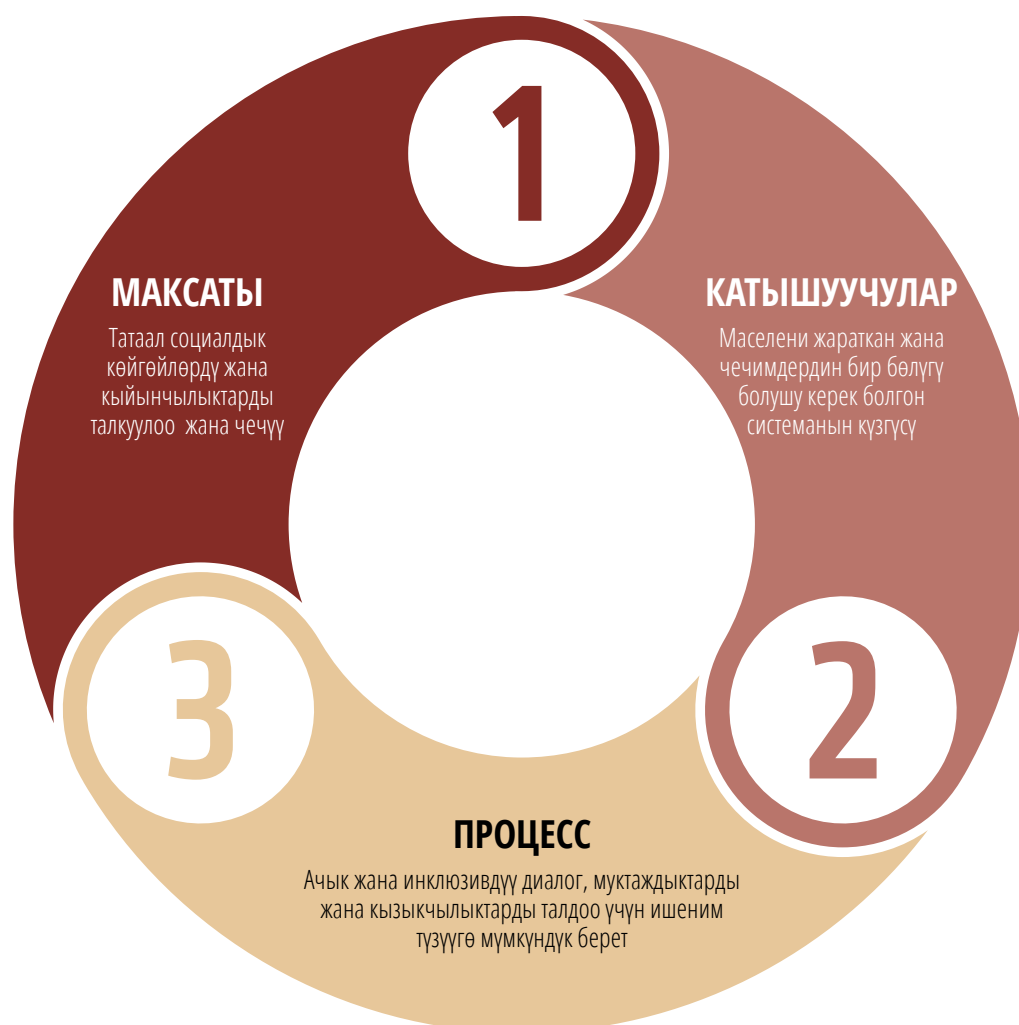
Диалогго катышкандарга суроо берип, ойлонуп, пикир алышууга жана баарлашууга жетиштүү убакыт берилиши керек.

Мындайча айтканда, салттуу “жеңүү – жеңилүү” моделинен алыстап, көйгөйлөрдү чечүүгө багытталган адилеттүү, коопсуз жана туруктуу ыкмага өтүү. Бул ошондой эле демократиялык башкарууну өнүктүрүүгө өбөлгө түзүшү мүмкүн.

Диалог акыл менен гана эмес, жүрөк менен да иштейт. Ал күнүмдүк маектешүүдөн айырмаланып, так багытка жана максатка ээ.

Диалог талкуудан же дискуссиядан айырмаланып, тема же маселе гана эмес, катышуучулардын ортосундагы мамилеге да кызыгуу менен карайт.

Дебаттын Максаты: жеңүү	Диалогтун Максаты: түшүнүү
Ынандыруу	Түшүндүрүү
Талашуу	Угуу
Алсыз аргументтерди издөө	Майдайындагы адамдын күчтүү аргументтерин издөө
Чабуул жана коргонуу	Чагылдыруу жана аң-сезим
Моралдык сыңдоо	Толерантуулук
Каршы тарапты кооптонууга түртүү	Майдайындагы адам үчүн коопсуз атмосфераны түзүү
Пикирин өзгөртүү – алсыздыктын белгиси	Пикирин өзгөртүү – жетилгендиктин белгиси
Атаандаштык атмосферасын түзүү	Коопсуз чөйрө түзүү
Каршылашкан тил	Колдоочу тил

 Диалогдун принциптери	 Максаттар	 Мүнөз-кылык (жүрүм-турум)
Инклюзивдүүлүк Биргелешкен жоопкерчилик Үйрөнүү Адамгерчилик Урмат жана боорукердик Кичипейилдик Биздин жүрүм-турумубуз негизинде жаткан муктаждыктарга жана сезимдерге көңүл буруу	Баардык тараптарды камтуу Үйрөнүүнү колдоо; терең түшүнүүгө көмөктөшүү Ачык-айкындык үчүн зарыл болгон коопсуздукту камсыз кылуу Туруктуу өзгөрүүгө жетүү үчүн аракетти күчөтүү	Үйрөнүү үчүн суроо берүү Өз билгениңди бөлүшүү Боорукердик менен угуу Угуп жатканыңды чагылдыруу Жашыруун божомолдорду изилдөө - өзүңүздүкүн да, башкалардыкын дагы талдоо Идеялар жана пикирлер менен катар эмоцияларды таануу Жаңы билимин же түшүнүгүн чагылдыруу

1.2 Коомдук диалог

Коомдук диалог – бул коомдук жайда, мисалы китепканада, шаардык залда же мектепте уюштурулуп, каалаган адамдар катыша ала турган коомдук маектешүү сессиясы. Коомдук диалог белгилүү бир тема боюнча өтөт жана бул теманы бул жолугушууну сураган же диалогго катышкан тараптар тандашат.

Коомдук диалогдун идеясы теманы жеңил, ачык жана конструктивдүү түрдө талкуулоо болуп саналат. Максат – коомдо ар кандай түшүнүктөрдү, ойлорду жана ишенимдерди жакшыраак түшүнүүгө мүмкүнчүлүк берүү. Бул үчүн катышуучулар бири-бирин кунт коюп угууга жана суроо берүүгө чакырылган атайын мейкиндик түзүлөт. Талкууланган темалар сезимтал, талаштуу, конфликттүү же жеке болгон учурларда коммуникация ыкмасы катары коомдук диалогду колдонуу пайдалуу болот.

Коомдук диалог бир жолку иш-чара болушу мүмкүн же ошол эле катышуучулар тобу менен бир нече жолу өткөрүлүшү мүмкүн. Иш-чаранын уюштуруучулары коомдогу ар түрдүү бөлүктөрдөн катышуучуларды камтуу үчүн иш-чара тууралуу маалымат таратып жана коомчулуктун ар кайсы бөлүктөрүндөгү кызыктар тараптар менен байланыш түзүп, катышуучулардын ар түрдүүлүгүн камсыз кылууга аракет кылышат.

Диалогдун мөөнөтү: 2–3 сааттын тегерегинде

Орнотуу: Чоң айланма отургучтар, же бир нече айланма топтор

Катышуучулардын саны: 10–100 адам, откорулчу жерге жараша

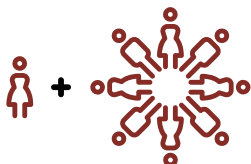
Коомдук диалогдор көп учурда төмөнкү максаттар үчүн колдонулат:

- Жергиликтүү коомчулукта поляризациянын жана терс пикир келишпестиктердин алдын алуу жана азайтуу
- Инклюзивдүү чечим кабыл алуу процесстерин уюштуруу
- Коомдогу сезимтал жана маанилүү маселелер боюнча сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү
- Коомдогу окуяларга, кырдаалдарга байланыштуу диалогдорду уюштуруу
- Мамилелерди түзүү жана калыбына келтирүү
- Коом мүчөлөрүн белгилүү бир кырдаал үчүн жоопкерчилик алууга үндөө
- Коомдук травмалык окуяларды иштеп чыгуу
- Адамдардын пикир келишпестикте да бирге жашоо жөндөмүн бекемдөө

Коомдук диалогдун ар кандай формалары

Киришүү менен коомдук диалог

Бул формада диалог белгилүү бир тема же суроо боюнча беш мүнөттүк киришүү менен башталат. Киришүүчү диалогдун кийинки бөлүгүнө катышуусу керек жана теманы жабуу эмес, тескерисинче кеңейтүү жагына көңүл бурушу зарыл.

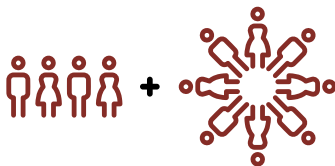
Топтор менен диалог

Бул формада диалог бир нече кичи топтордо баштапкы суроо боюнча ой бөлүшүү менен башталат, андан кийин бардык катышуучулар чоң айланма диалогго чогулат. Бул 50дөн ашык катышуучулар бар учурда өзгөчө ыңгайлуу, анткени ар бир адам сессия учурунда сүйлөө мүмкүнчүлүгүнө ээ болот.

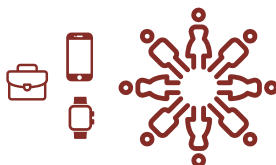
Сахнадагы диалог

Бул формада диалог 3–5 тандалган адам менен башталат, калган катышуучулар көрүүчү катары катышат. Биринчи бөлүктөн кийин, “панелдештер” айланма топко кошулуп, баары бирдей негизде катышат. Сахнадагы диалог жалпы диалогдун убактысынын 1/3инен ашпашы керек.

Предметтер менен диалог:

Бул формада катышуучулар (тандалган бир нече адам же каалагандар) белгилүү бир тема боюнча ойлорун жана тажрыйбаларын бөлүшүү үчүн белгилүү бир предметти алып келүүгө чакырылат. Мындан тышкары, диалог башкача түрдө улануусу үчүн, сессиядан кийин бул буюмдарды чогултуп, көргөзмө уюштурууга да болот.

1.3 Диалог жүргүзүү

Диалог жүргүзүү – бул адамдардын бири-бири менен башкача жол менен сүйлөшүүсүнө мүмкүнчүлүк берген ыкма. Бул процесс негизделген сүйлөшүү ыкмасы, анда эмпатиялык угуу жана жакшы суроолор негизги элемент болуп эсептелет. Ошондой эле инклюзивдүүлүк, урматтоо, биргелешкен жоопкерчилик жана адамгерчилик негизги принциптер болуп саналат. Ушунун негизинде диалог жүргүзүүчү коопсуз мейкиндик түзөт, анда катышуучулар өздөрүн урматталган жана баалангандай сезишет; алар маанилүү диалогго катышып жатканын жана өзгөрүү процессинин бир бөлүгү болуп жатканын сезишет.

Кандай өзгөрүү болушу мүмкүн?

Диалог жүргүзүүчү жүргүзгөн диалогдо өзгөрүүнүн негизги динамикасы – адамдар өздөрүнүн ойлорун жана бул ой жүгүртүү процесстери алардын реалдуулукту кабылдоосун кандайча калыптандыраарын түшүнө башташат. Бул көпчүлүгүбүз аңдап билбеген нерсе. Биз жөн гана ой жүгүртөбүз, бирок бул ой жүгүртүүгө таасир эткен күчтөр – эс тутум, ишенимдер, эмоциялар жана маданият тууралуу көп учурда байкабайбыз жана биздин ой жүгүртүүбүзгө кандай таасир эткенин түшүнбөйбүз.

Жүргүзүлгөн диалогдо угуу процесси катышуучуларды бири-бирине ой жүгүртүү менен чагылдырууга үндөйт. Мындайча, катышуучулар башкалардын сезимдерин, ойлорун жана түшүнүктөрүн таанып башташат, ал эми алардын өзүнүн катуу бекемделген түшүнүктөрү жумшарып калат. Жүргүзүлгөн диалог ар бир адамга өзүнүн жеке окуясын каалагандай айтып берүүгө мүмкүнчүлүк берет. Мындай угулуш процесси өзгөрүүнү баштайт.

Өзгөрүү процессине кирүү үчүн катышуучуларга көп тараптуу диалог жүргүзүүчү тарабынан шыктандыруу жана колдоо керек. Өзгөрүү процесси табигый түрдө жүрүшү үчүн катышуучуларга жетиштүү убакыт керек жана өзгөрүүгө болгон табигый каршылыктарын жеңүү үчүн шарт түзүлүшү зарыл.

Диалогдогу өзгөчө учурлар

Жүргүзүлгөн диалогдо “бурулуш учурлар” деген түшүнүк бар. Бурулуш учурлар – катышуучулар сылык жана үстүртөн сүйлөшүүдөн алыстап, чыныгы ойлорун жана сезимдерин билдирүүгө, жалпы адамгерчиликти ойготкон баалуулуктарды айтууга өткөн учурлар. Бул учурларда катышуучулар өз коргонуу механизмдерин түшүрүшөт. Диалог жүргүзүүчү бул учурларды көрүп, таанып жана катышуучуларга кайра кайтарып бериши керек.

Жеке өзгөрүүлөрдөн коомдук өзгөрүүлөргө

Жүргүзүлгөн диалог процесстери жеке деңгээлде гана эмес, коомдук деңгээлде да өзгөрүүлөрдү жаратат. Диалог процессинин өзгөчөлүгү – анын инклюзивдүүлүгү. Келип чыгышы, абалы, наамы, этникалык таандыгы маанилүү эмес, бул – ар бир адам катыша ала турган демократиялык процесс.

Бул процесстер төмөнкү коомдук өзгөрүүлөргө алып келиши мүмкүн:

- Эксперттер менен коомчулуктун ортосундагы ажырымды кыскартуу
- Коомдук өзгөрүүлөрдү жөнөкөйлөштүрүлгөн түшүнүктөрдөн алыстап, алардын татаалдыгын ачык көрүп, кабыл алуу
- Атаандашкан кызыкчылыктардан жалпы жыргалчылыкка көңүл буруунун жылышы
- Коомдук саясат үчүн жоопкерчиликти элдин өзүнө берүү
- Коомчулуктун негиздүү чечим кабыл алуу жөндөмүн бекемдөө

1.4 Диалог жүргүзүүчүнүн максаттары жана куралдары

Сиз, диалог жүргүзүүчү катары, диалогдун мазмуну жана багыты боюнча жеке максаттарга ээ болбойсуз, бирок процессти уюштурууда белгилүү бир максат менен иштөө пайдалуу болушу мүмкүн. Бул максаттар катышуучулардын жеке тажрыйбалары менен ойлорун бөлүшө ала турган коопсуз, чынчыл жана урматтуу атмосфера түзүүгө жардам берет. Коомдук диалогдо диалог жүргүзүүчү төмөнкүлөргө умтулушу керек:

- Ар кандай пикирлер чынчыл, ачык жана сый мамиледе билдирилиши мүмкүн болгон мейкиндикти жана атмосфераны камсыз кылуу.
- Катышуучулар өз ойлорун жана тажрыйбаларын тереңирээк айтууга жардам берүүчү кошумча суроолорду берүү, ошондой эле алардын бул ойлорго болгон көз карашын, алар кандай кабыл алынарын жана бул пикирлер маектешүүгө кандай таасир тийгизерин аңдоосуна жардам берүү
- Катышуучуларды бири-бирин кунт коюп угууга үндөө
- Белгиленген эрежелерди колдонуу аркылуу диалог үчүн коопсуз мейкиндик түзүүгө жана сактоого, ошондой эле зыян келтирүү коркунучун азайтууга жардам берүү

Диалог жүргүзүүчүлөрдүн куралдары

Диалог жүргүзүүчү катары сизге жогоруда айтылган максаттарга жетүүгө жардам бере турган белгилүү куралдар бар. Бул куралдардын айрымдары ар дайым колдонулчу негизги элементтер болсо, башкалары сейрек учурларда гана талап кылынуучу “аракеттер тепкичи” деп айтууга болот. Төмөндө ушул куралдардын кыскача мазмуну берилет. Аларды кантип колдонуу керектиги бул бөлүмдө кийинчерээк кеңири түшүндүрүлөт.

1. Баштапкы суроо: Бул коомдук диалогду ачкан суроо. Ал сөзсүз түрдө сессиянын аталышы же темасы менен дал келиши талап эмес.

2. Кошумча суроолор: Бул катышуучунун жаңы эле айткан сөзүнө таянып, аны тереңирээк изилдөө үчүн берилген суроолор.

3. Эрежелер: Диалог учурунда катышуучулар бири-бири менен кантип сүйлөшө тургандыгын жана керек болгон учурда маектешүүнү чектей турган негизги багыт берүүчү принциптер.

4. Эскертүү: Диалог жүргүзүүчү катышуучуларга дене тили, активдүү угуу, көз караш жана байланыш сигналдары аркылуу көңүл бурат. Мындай жол менен диалог жүргүзүүчү топту сүйлөп жаткан

адамга көңүл бурууга багыттай алат. Көңүл буруу катышуучулардын өздөрүн коопсуз, бааланган жана маанилүү сезишине жардам берет. Бардык катышуучуларга тең көңүл буруу үчүн, диалог жүргүзүүчүлөр командасы өз ара ролдук бөлүштүрүүгө жараша көңүлүн ар башкача бурат.

5. Тынчтык: Диалог жүргүзүүчү тынчтыкты авторитетти, чыдамкайлыкты, шыктандырууну жана жайбаракаттыкты көрсөтүүчү курал катары колдонсо болот. Диалогдун башында катышуучулар маалыматты кабыл алуу үчүн тыныгууларды колдонуу пайдалуу. Тынчтык катышуучулар сүйлөп бүткөндөн кийин алардын ойлорун улантууга шыктандыруу катары колдонулушу мүмкүн. Ошондой эле, катышуучу жеке же маанилүү нерсени бөлүшкөндөн кийин тынчтык аркылуу ага орун берүү ыкмасы да бар. Коомдук диалогдун башында, баштапкы суроо берилгенден кийин тынчтык көп учурда табигый көрүнүш болуп саналат. Диалог жүргүзүүчү бул тынчтыкта өзү ыңгайлуу отуруп, шашылыштык жок экенин жана мазмун үчүн катышуучулардын өзү жооптуу экенин көрсөтө алат.

6. Авторитет: Диалог жүргүзүүчүдө авторитет болушу керек. Диалогдун ачык мүнөзү кээде катышуучулар тарабынан негизги эрежелерди этибарга албоо же башкалардын көз караштарына чабуул жасоо үчүн колдонулушу мүмкүн. Авторитет болуш бул авторитардуу болуу дегенди билдирбейт. Диалог жүргүзүүчүнүн авторитети анын ишенимдүүлүгүнө негизделет жана анын ролу менен максаттарын так түшүндүрүү зарыл. Ал жетекчи экенин так жана ачык байланыш жана денетили аркылуу көрсөтүшү керек, ар дайым урматтоочу жана көп тараптуу мамиле кылуу менен. Авторитетти туура колдонуу диалог жүргүзүүчүнүн эң кыйын милдеттеринин бири. Бул өзүнө ишенимдүү, бирок текеберсиз жана бекем, бирок катаал болбоону талап кылат. Коомдук диалогдун башында диалог жүргүзүүчү процесс, убакытты башкаруу жана киришүү бөлүгү аркылуу авторитетти көрсөтөт жана алууга жетишет. Сессиянын жүрүшүндө авторитет суроо берүүдө, процесстеги чечимдерди кабыл алууда жана катышуучуларга тандалма көңүл буруу аркылуу көрсөтүлөт. Диалогдун аягында диалог жүргүзүүчү сессияны жыйынтыктап, акыркы сөздү айтып, авторитетке ээ болот.

7. Тыныгуу: Тыныгуу алуу зарылчылыкка жараша диалог жүргүзүүчү тарабынан уюштурулат. Бул катышуучулар чарчап же көңүлү чөгүп калган учурда, алардын сурануусу боюнча же күтүлбөгөн жагдайлар болгон учурда пайдалуу. Мисалы, күтүлбөгөн жагдайлар катары катышуучунун күтүлбөгөн жерден диалогдон чыгып кетиши, күчтүү эмоциялар узакка созулушу, же диалог жүргүзүүчүлөр коопсуз мейкиндикти сактап калуу мүмкүнчүлүгүнөн айрылышы же өздөрүнүн да тыныгууну талап кылгандыгы кирет.

8. Жыйынтык: Коомдук диалогдун жыйынтыгы – бул жалпы үйрөнүү тажрыйбасын жаратуу жана ар кандай тажрыйбаларга орун берген коопсуз мейкиндикти сактоо үчүн колдонулуучу курал.

9. Диалогду жыйынтыктоо: Эгерде белгиленген эрежелер дайыма бузулуп жатса, катышуучулардын башка бөлүшө турган нерселери калбаса же кырдаал көзөмөлдөн чыгып, зомбулук коркунучу же коопсуз эмес атмосфера жаралса, диалогду пландан мурда жыйынтыктоо мүмкүнчүлүгү каралышы мүмкүн.

1.5 Жакшы диалогдук суроо кандай болот?

Суроолор – диалогдун өзөгү жана жүрөгү болуп эсептелет. Диалогдогу негизги максат – терең түшүнүүнү жогорулатуу. Жакшы диалогдук суроо – ушул максатка жетүүнүн ачкычы. Ал адамдын айтылбай жаткан ойлорун сыртка чыгарып, аңдабаган нерселерди аңдоого жардам берип, татаал темаларды терең талдоого, майда нерселерге көңүл бурууга, келишпестиктерди тактоого жана ар түрдүү көз караштарды ачууга шарт түзөт.

Жакшы диалогдук суроо – бул жообун билбеген суроо. Анткени мындай суроону чын дилден кызыгып, башка адамдан бир нерсени үйрөнүү же аларды жакындан таануу үчүн келип берилет.

Ошондуктан, диалогдук суроолор ачык түрдө коюлушу керек.

Ачык суроолорго мисал катары: “Сиз үчүн азыр эмне маанилүү?” же “Биздин кандайча чогуу иштешибизди каалайсың?”.

Мындай суроолор жооптор менен толуктала турган мейкиндик жаратат. Бул катышуучулардын каалоосуна жараша өнүгө турган процессти баштайт. Ошондой эле, бул суроолор адамдын өзүнөн бир нерсе берүү мүмкүнчүлүгүн түзөт жана жүрөктөн чыккан ойлор менен бөлүшүүгө жол ачат.

Жакшы диалогдук суроо “каршы тарапты” позитивдүү жактан карайт. Бул деген – суроодо жашырын сын же күнөө болбошу керек дегенди билдирет. Эгер мен башка адамды сынга алгым келсе, аны ачык билдирүү аркылуу – коркпой, түз айтып же ой жүгүртүү менен билдиришим керек. Сынды суроонун ичине катып коюу – түшүнүксүз жана жагымсыз баарлашууну жаратат.

Мисалы, «Сенин ишиң чындап эле кеңешке ылайыктуу деп ойлойсуңбу?» деген суроо жашырын сын менен коштолгон жана башкалардын ишенимсиздигине себеп болушу мүмкүн, ал суроо аң-сезимдүү түрдө берилсе да, аңдабай берилсе да.

Ошондой эле, «Үй-бүлөлүк кечки тамак учурундагы жаман жоругуң тууралуу эмне дейсиң?» деген суроо айрымдарга ачык угулушу мүмкүн, бирок бул суроодо айып бар жана бул коргонуу реакциясын жаратышы ыктымал.

Жакшы диалогдук суроо – бул ырастоо эмес. Көп сүйлөшүүлөрдө суроо түрүндө берилген нерселер чындыгында ырастоо болгон же баалар болуп чыгат.

«Сиздин оюңузча, мамлекет тарабынан каржыланган изилдөөлөр объективдүү деп ойлойсузбу?» деген суроо суроо формасында берилген, бирок чындыгында бул жеке пикир. Мындай суроо берген адам өзүнүн пикирин тастыктоону же талкуу же дебатка орун ача турган карама-каршы жоопту издейт.

Жакшы диалогдук суроо сындодон алыс болушу керек. Сындонун бардык түрлөрү белгисиздикти, туруксуздук сезимин жаратат жана сүйлөшүү каалоосун жана даярдыгын азайтат.

«Менин жеке кризисиме текебер мамиле кылган сен, азыр тынчтанып, улантабыз деп кантип айта аласың?» деген суроо айыптоо болуп саналат, бирок суроо катары берилген. Мындай суроого жооп кайтаруу көбүнчө коргонуу же жөн гана унчукпай калуу менен бүтөт.

Жакшы диалогдук суроо багыт берүүчү болбошу жана башкаларды өз ойлоруна багыттоого түрткү бербеши керек. Көп учурда биз суроолорду жаңы идеялар же ойлорду ачуу үчүн эмес, бирөөнү белгилүү бир багытка буруу аракети катары беребиз.

«Сиз дагы жергиликтүү калк өзүнүн түпкү жерин колдонуу мүмкүнчүлүгүнөн ажырап калганын адилетсиз деп эсептейсизби?» деген суроо багыт берүүчү жана жабык суроо болуп саналат, анткени ал ооба же жок деп жооп берүүгө түрткү берет же пикир билдирүүгө же позицияны ээлөөгө «мажбурлайт». Бул абдан ыңгайсыз болуп калышы мүмкүн гана эмес, ошондой эле диалогду талаш-тартышка айлантаып жибереши мүмкүн.

Жакшы диалогдук суроо берүү оңой эмес. Бул аң-сезимдүүлүктү, концентрацияны жана көп машыгууну талап кылат. Эгерде бул ишке чындап аракет кылсаңыз, суроо берүү өнөрүн өздөштүрүү сизге таптакыр башкача сүйлөшүүлөрдү тартуулайт – анда ар бир адам утушка ээ болот, анткени ар ким жаңы бир нерсе үйрөнө алат.

1.6 Баштапкы суроону түзүү

Коомдук диалогго даярдыктын маанилүү бөлүгү – баштапкы суроону туура түзүү. Баштапкы суроо диалогдун темасынан айырмаланат жана аны табуу үчүн көп убакыт жана аракет талап кылынат. Баштапкы суроо – бул ачык жана багыт бербеген суроо, ал катышуучуларды өз атынан, жалпы түшүнүктөр эмес, өздөрүнүн тажрыйбасынан чыгып сүйлөөгө шыктандырат. Мындай суроонун максаты – катышуучулардын оюн жана түшүнүгүн ачуу, аларды жабуу эмес. Катышуучуларды жабууга алып келген суроолор – алар коргонууга, түшүнүксүздүккө же кызыксыздыкка алып келиши мүмкүн болгон суроолор. Багыт берүүчү баштапкы суроо катышуучуларда коомдук диалог ар кандай көз караштар үчүн ачык мейкиндик эмес, диалог жүргүзүүчүлөр белгилүү жоопторду күтүп жатат деген сезим жаратышы мүмкүн.

Бул ойлорду эске алуу менен, баштапкы суроо төмөнкү сапаттарга ээ болушу керек:

- Кыска жана так болушу керек
- Кыйын терминдерди камтыбашы керек – мүмкүн болушунча жөнөкөй болушу керек
- Диалогдун темасына байланыштуу болушу керек
- Катышуучуларды өз атынан сүйлөөгө жана ойлору менен идеяларын бөлүшүүгө шыктандырышы керек
- Ачык жана багыт бербеген болушу керек

Коомдук диалогдогу баштапкы суроо диалог жүргүзүүчүгө чынчыл, ачык жана жеке ой бөлүшүүгө шыктандырууга жардам бериши керек, кыйынчылык жаратпашы керек.

Бул милдет үчүн текшерүү пункттары:

- Баштапкы суроо көптөгөн жоопторго жана көз караштарга орун береби, же багыт берүүчүбү? Бул суроо жалпы коом үчүн маанилүүбү?

- Бул суроо жөнөкөй жана жеткиликтүү тил менен түзүлгөнбү?
- Ал катышуучулардын жеке окуяларын бөлүшүүсүнө көбүрөөк шыктандырабы же жалпы пикирлерди айтууга көбүрөөк түрткү береби?
- Баштапкы суроо оозеки айтылганда кандай таасир калтырат?

1.7 Терең угуу

Диалог жүргүзүүчүнүн негизги жоопкерчилиги – терең угуу маанилүү орунду ээлеген атмосфераны түзүү. Диалог жүргүзүүчүнүн угуу жөндөмү катышуучулар үчүн үлгү болуп кызмат кылат. Биздин түшүнүгүбүз боюнча, угуу жөн гана уккандан таптакыр башкача нерсе.

Көп учурда биз башкалар эмне дегенине караганда өзүбүз эмне айткыбыз келгенин көбүрөөк көңүл бурабыз. Бирок угуу бул аң-сезимдүүлүктү талап кылган процесс. Биз акылыбызды жана жүрөгүбүздү ачып, сүйлөп жаткан адам эмнени түшүндүргүсү келип жатканын чындап түшүнүүгө аракет кылабыз. Сүйлөгөн адамды жактырбай же макул болбой турган учурларда да ички каршылыктарга жана коргонууга жол бербейбиз.

Диалог жүргүзүүчүлөр катышуучулардын агымын жана процессин кылдат угушу керек, ар бир сөздү жана сүйлөмгө чоң кызыгуу менен кулак салуусу зарыл. Ошондо алар сүйлөп жаткан адамды өз ой бөлүшүүсүн тереңдетүүгө чакырган суроолорду бере алышат, суроолор диалог жүргүзүүчүнүн жеке кызыкчылыгынан эмес, айткан адамдын темасынан чыгат. Биздин тажрыйбабызда, мындай суроолор көп катышуучулар үчүн кубаттоочу, колдоочу болуп кабыл алынып, аларга тоскоолдук же каршылык жаратуучу суроолор катары көрүнбөйт.

Терең угуу аркылуу диалог жүргүзүүчү терең ой жүгүртүү үчүн мүмкүнчүлүк берген негизги темаларды же сөздөрдү байкай алат.

Мындай негизги сөздөр көп учурда биздеги терең нерселер менен байланыштуу болуп, биздин кызыкчылыктарыбыз жана муктаждыктарыбыз жөнүндө айтып берет.

Мындай негизги сөздөргө чоң же тааныш эмес түшүнүктөр, жалпылоолор, сезимдер, өткөндөгү тажрыйбалар жана өзгөрүү учурлары кирет. Эгер катышуучу “Жаштарда азыр урмат жок” деп айтса, диалог жүргүзүүчү ага “Сиз үчүн урмат деген эмне?” деп кошумча суроо берип, диалогду тереңдетсе болот.

Мындай суроолор катышуучуга өзүнүн баштапкы позициясын көбүрөөк түшүндүрүүгө мүмкүндүк берет, бирок бул жолу жеке көз караштан чыгып – бул калган катышуучуларга жакшыраак түшүнүү мүмкүнчүлүгүн берет. Эгер диалог жүргүзүүчү “Жаштар менен эмнелер өзгөрдү?” деген суроону берсе, сүйлөшүү көбүнчө фактылар менен чектелип, катышуучулар, өздөрү жөнүндө эмес, көбүрөөк башкалар жөнүндө сөз кылып калышы мүмкүн. Мындай деңгээлдеги сүйлөшүү талаш-тартышка айланып, адамдар өз позицияларын коргоого өтүшөт, алар эмне үчүн ошол позицияда экенин тереңирээк түшүнүүгө мүмкүнчүлүк аз болот.

Диалогдук кошумча суроолор көп учурда биз ойлогондой татаал эмес, мисалы: “Бул тууралуу көбүрөөк айтып бересизби?”, “Сиз буга кандай карайсыз?”, “Муну дагы кененирээк түшүндүрүп бересизби?”, же “Бул сиз үчүн эмнени билдирет?” деген сыяктуу жөнөкөй суроолор.

1.8 Коомдук диалог: диалог жүргүзүүчүнүн жана кошумча жүргүзүүчүнүн милдеттери

диалог жүргүзүүчү	кошумча диалог жүргүзүүчү
Диалог үчүн мейкиндикти кошумча диалог жүргүзүүчү менен даярдаңыз (мисалы, отургучтарды тегерек кылып коюңуз).	Диалог үчүн мейкиндикти диалог жүргүзүүчү менен даярдаңыз (мисалы, отургучтарды тегерек кылып коюңуз).
Тема берилген, бирок диалог үчүн баштапкы суроону түзүшүңүз керек	Баштапкы суроону диалог жүргүзүүчү менен бирге түзүңүз
Катышуучулар орун алгандан кийин, аларды бул диалогго тосуп алып, теманы айтып, өзүңүздү жана диалог жүргүзүүчү катары ролуңузду тааныштырыңыз. Сиздин ролуңуз – бул тема боюнча коопсуз мейкиндикти сактоо экенин, кошумча суроолорду берериңизди, процессти башкаруу сиздин жоопкерчилигиңизде экенин, бирок мазмунга жооп бербей турганыңызды айтыңыз. Андан кийин сөздү кошумча диалог жүргүзүүчүгө бериңиз.	Айланма топто диалог жүргүзүүчүнүн жанында отуруңуз. Өзүңүздү жана кошумча диалог жүргүзүүчү катары ролуңузду тааныштырыңыз. Сиз бул диалогдо негизги диалог жүргүзүүчүгө жардам берериңизди, сүйлөшүүнү каалагандарды жазып алып, аларга сөз берериңизди, суроолорду берип, процессти көзөмөлдөп, диалогдун жабылышы үчүн негизги сөздөрдү жазып алаарыңызды айтыңыз. Ошондой эле убакытты көзөмөлдөөчү сиз болосуз.
Кошумча диалог жүргүзүүчү өзүн тааныштыргандан кийин, диалог тууралуу кыскача кириш сөз айтып, негизги эрежелерди тааныштырыңыз.	Эгер диалог жүргүзүүчү киришүүдө кайсы бир бөлүктү өткөрүп жиберсе, ага жардам бериңиз.
Катышуучулардын санына жараша таанышуу айлампасын өткөрсөңүз болот же баштапкы суроо менен баштаңыз.	Катышуучулардын реакцияларына көңүл буруңуз – процессти байкап туруңуз, сүйлөшүү тизмесин көзөмөлдөңүз.
Диалог учурунда бардык катышуучуларга көңүл буруңуз, ар дайым көп тараптуу болуңуз, катышуучулардын сезимдерин жана муктаждыктарын билдирүүсүнө кошумча суроолорду берүү аркылуу жардам бериңиз. Алардын ойлору менен тажрыйбаларын тааныңыз. Багыт бербейсиз жана жетекчилик кылбаңыз.	Сүйлөөнү каалагандарга сөз бериңиз. Зарыл болсо, негизги эрежелерди эстетиңиз.
Эсиңизде болсун: сиз процесс үчүн жооп бересиз, бирок мазмун үчүн жооп бербейсиз.	Эгер катышуучу бөлмөдөн чыгып кетсе – артынан чыгып, сүйлөшүп, кайтып келүүгө шыктандырыңыз.
	Эгер кээ бир катышуучулар күчтүү эмоцияларын билдирсе (мисалы, катуу ачууланса), диалог жүргүзүүчү менен бирге көзөмөлдөңүз.
	Ар дайым көп тараптуу болуңуз.
	Кошумча суроолорду бериңиз жана жазып туруңуз.
Кошумча диалог жүргүзүүчү убакыт аяктап калганын билдиргенде, катышуучуларга катышканы үчүн ыраазычылык билдирип, сөздү кошумча диалог жүргүзүүчүгө бериңиз.	Жазып алган нерселериниздин негизинде жыйынтык чыгарыңыз. Эсиңизде болсун: жеке ойлоруңузду жана рефлексияңызды кошпоңуз.
	Жыйынтыктан кийин дагы бир жолу ыраазычылык билдирип, коштошуңуз.
	Эгерде диалогдор сериясы болсо, кийинки диалог качан болорун айтып, катышууга чакырыңыз.

2-БӨЛҮМ: ЖЕРГИЛИКТҮҮ ҮНДӨР: АЯЛДАРДЫН, ЖЕРГИЛИКТҮҮ ЛИДЕРЛЕРДИН ЖАНА ДИАСПОРА ӨКҮЛДӨРҮНҮН ОЙ ПИКИРЛЕРИ

Киришүү

1-бөлүм коомдук диалогдун инклюзивдүү сессияларын өткөрүү үчүн практикалык куралдарды сунуштады. 2-бөлүм бул негизге таянып 2025-жылдын апрель жана май айларында өткөрүлгөн үч фокус-топтун жана интервьюлардын жүрүшүндө чогултулган реалдуу окуялар жана ой пикирлер менен толуктайт. Бул маектер Кыргызстанда жашаган жергиликтүү лидерлерди, ошондой эле Европадагы кыргыз диаспораларынын аял лидерлерин бириктирди. Бейөкмөт уюмдардын кызматкерлери, айылдык активисттер, жалгыз бой энелер жана чет өлкөдө жашап, бирок мекенине колдоо көрсөтүүнү улантып жаткан аялдар турмуштук тажрыйбанын кеңири спектрин көрсөтүштү.

Алардын үндөрү биригип, Кыргызстандагы жана анын чегинен тышкары жерлердеги аялдардын күнүмдүк турмушунун күч жана жаратмандыкка толгон, бирок ошол эле учурда социалдык кызматтардын алсыздыгы, жыныстык теңсиздик жана коомдук басым сыяктуу олуттуу кыйынчылыктарга дуушар болгон бүтүндөй картинасын түзөт. Бул окуялар бейөкмөт уюмдардын жана жамааттардын лидерлерине аялдардын күнүмдүк жашоосунда эмне болуп жатканын (коомдук иштерге катышуусубу, үй-бүлөгө кам көрүүбү, миграция же башкаларды жетектөөбү) тереңирээк түшүнүүгө жардам берет.

Бул бөлүмдө ошондой эле аялдарга колдоо көрсөтүүдө келип чыккан кыйынчылыктар тууралуу айтылат, алар менен тыгыз иштеген жергиликтүү лидерлердин көз караштары да камтылган. Диаспорадагы аялдардын үнү окшоштук, таандыктык жана чет өлкөдөн жөнөтүлгөн жардам жөнүндө ой пикирдин маанилүү катмарын кошот. Бул жалпыланган тажрыйба Кыргызстандагы аялдардын турмушунун чындыгын чагылдырган диалогдорду түзүүдө диалог жүргүзүүчүлөр үчүн ориентир катары кызмат кыла алат.

Ар бир фокус-топ аялдардын жашоосуна уникалдуу көз карашты сунуштайт. 1-Фокус-топ кыргыз коомунда аялдар менен түздөн - түз иштеген адистер туш болгон кыйынчылыктарды, өзгөчө жергиликтүү системалардын жана кызматтардын контекстинде карайт. 2-Фокус-топ, жети жеке интервью менен айкалышып, айылдык жана аз камсыз болгон аймактардагы аялдардын үнүн жеткирет. Алардын тарыхтары күнүмдүк турмуштун чыңалуусун, салттуу күтүүлөргө жооп берүү зарылчылыгынан келип чыккан кысымды жана оор кырдаалдарда көрсөткөн күчтү чагылдырат. 3-Фокус топ чет өлкөдөгү көз караштарды кошуп, Европада жашаган кыргыз аялдары мекени менен байланышын кантип сактап, ошол эле учурда ал жакта туруп башка аялдарды колдоорун көрсөтөт.

Жыйынтыгында, бул окуялар аялдардын жашоосуна жыныстык, миграциялык, экономикалык абал жана жашаган жери кандай таасир эткенин көрсөтөт. Бул бөлүм коомдук лидерлерге жана бейөкмөт уюмдарга бул тажрыйбаны жакшыраак түшүнүүгө жана аялдар өздөрүнүн үнү угулгандай сездирген, колдоо ала турган коопсуз, инклюзивдүү мейкиндиктерди түзүүгө жардам берет.

2.1 1-Фокус-топ: Алдыңкы саптагы перспективалар - жергиликтүү лидерлердин ой пикирлери

Биринчи фокус-топ жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарында, жарандык коомдо жана “төмөндөн жогору” демилгелердин деңгээлинде иштеген ар түрдүү катышуучуларды бириктирди. Талкууга парламент депутаттары, бейөкмөт уюмдардын жана жамааттардын лидерлери, ошондой эле айылдык депутаттар катышты. Алар Кыргызстан боюнча аялдар менен иштөөдөгү кеңири спектрдеги кыйынчылыктар жана тажрыйбалар менен бөлүшүштү. Алардын окуялары институционалдык тоскоолдуктарды да, жергиликтүү жамааттарда бар күч-кубатты жана туруктуулукту да аныктады.

Системалык жана институционалдык ажырымдар

Көптөгөн учурда кыйынчылыктар системалардын жана институттардын алсыздыгынан келип чыгат. Жыныстык теңчиликте камсыз кылууга жана аялдардын укуктарын коргоого багытталган мыйзамдар формалдуу түрдө бар болсо да, иш жүзүндө алар көп учурда толук ишке ашпайт, айрыкча жергиликтүү деңгээлде. Үй-бүлөдөгү зомбулуктун алдын алуу, энелерди колдоо жана мүмкүнчүлүгү чектелген адамдарды коомго кошуу сыяктуу негизги багыттар аткаруунун төмөн деңгээлинен жана ресурстардын чектелүүсүнөн жапа чегүүдө. Даярдалган социалдык кызматкерлердин жана психологдордун жетишсиздиги, өзгөчө айыл жерлеринде жана миграциянын деңгээли жогору болгон аймактарда, аялдардын негизги колдоого жетүүсүн ого бетер кыйындатат. Мындан тышкары, жеткиликтүү транспорт жана коомдук жайлар сыяктуу инклюзивдүү инфраструктуранын жоктугу мүмкүнчүлүгү чектелген аялдарды коомдун жашоосуна толук кандуу катышуудан четтетүүнү улантууда.

Аялдар жер-жерлердеги өзгөрүүлөрдүн мотору катары

Ошол эле учурда аялдардын коомчулук деңгээлиндеги демилгелери креативдүү жана реалдуу эффектке ээ болсо да негизинен колдоосуз калууда. Көптөгөн аялдар өз ара жардам топторун уюштуруу, расмий эмес психологиялык колдоо көрсөтүү же маданий жана билим берүү иш-чараларын өткөрүү сыяктуу өз жамааттарында формалдуу эмес лидерлик ролдорду аткарышат. Бирок, бул аракеттер көп учурда таанылбай жана каржыланбай калат, бул чарчап-чаалыгууга жана нааразычылыкка алып келет. Институционалдык аракетсиздиктер менен жер - жерлердеги керектөөлөрдүн ортосундагы ажырым аймактык теңсиздик менен тереңдейт: Түштүк облустары өнүгүүнүн максаттуу программаларын ала алышат, ал эми түндүк аймактарындагы аялдар - мисалы, Талас облусунда-гранттарды жазуу, долбоордук башкаруу же мамлекеттик ресурстар боюнча окутууга мүмкүнчүлүгү жок.

Аялуу кырдаалда аялдарды колдоо менен байланышкан эмоционалдык эмгек талкуунун маанилүү темасы болуп калды. диалог жүргүзүүчүлүк жана колдоочу ролдорду аткаргандар көбүнчө реалдуу чечимдерди сунуштоо үчүн куралдары же ресурстары жок болсо да башкалардын травмалары менен иштөөгө мажбур болуп калышат. Ошентсе да, айыптоосуз угуунун өзү терең мааниге ээ болду. Катышуучулардын бири белгилегендей: “эч нерсе өзгөрбөсө дагы, биз аларды айыптабаганыбыз үчүн

ыраазычылык билдиришет”. Көптөгөн аялдар үчүн коркпой жана уялбай туруп угулуу мүмкүнчүлүгү - бул сейрек кездешүүчү жана айыктыруучу тажрыйба.

Миграцияга байланыштуу алсыздык

Миграцияга байланыштуу факторлор аялдарды өзгөчө аялуу абалга алып келүүнү улантууда, айрыкча Россия сыяктуу өлкөлөрдө. Көптөгөн аялдар көп учурда формалдуу эмес чогуу жашаганга макул болушат, ал эч кандай укуктук коргоону камсыз кылбайт, аларды үй-бүлөдөгү зомбулуктан, экономикалык мажбурлоодон жана сексуалдык зомбулуктан коргоосуз калтырышат жана мындай учурлар көбүнчө катталбай калат. Укуктук статустун белгисиздиги, социалдык обочолонуу жана айыпталуудан коркуу сыяктуу тоскоолдуктар аялдардын полицияга же туугандарына жардам сурап кайрылуусуна тоскоол болот. Социалдык стигма күчтүү тоскоолдук бойдон калууда, көптөгөн адамдарды зомбулукту унчукпай чыдоого мажбур кылууда. Мындан тышкары, Telegram сыяктуу санариптик платформалар жаш аялдарды жумуш тууралуу жалган сунуштар менен азгыруу үчүн барган сайын көбүрөөк колдонулуп, аларды адам сатуу жана эксплуатациялоо коркунучуна дуушар кылууда.

Жыныстык шартталган зомбулук жана социалдык стигма (Стигма — бул адамдын белгилүү бир өзгөчөлүгүнө байланыштуу коом тарабынан терс кабыл алынуусу)

Жыныстык зомбулук тууралуу унчукпоо дагы бир кооптондурган тема болуп калды. Расмий эмес никеде турган аялдар, жалгыз бой энелер жана майып балдарды баккан аялдар стигматизациянын жогорку деңгээлине туш болушат жана көбүнчө колдоого эмес, айыптоого дуушар болушат - атүгүл өздөрүнүн жамааттары тарабынан да колдоо таба алышпайт. Азаптанууну нормалдаштырган жана зомбулукту ачык талкуулоого тоскоол болгон маданий көз караштар жыныстык зомбулук жашыруун бойдон калган атмосферанын түзүлүшүнө өбөлгө түзөт. Кеңири тараган “Аял чыдашы керек” деген билдирүү дагы эле көптөгөн аялдардын жашоодогу кыйынчылыктарга болгон реакциясын аныктап, аларды жардамдын мүмкүн болгон булактарынан ого бетер обочолонтот.

Аялдардын өз ара жардам тармактары жана топторунун туруктуулугу

Структуралык тоскоолдуктарга карабастан, аялдардын формалдуу эмес демилгелеринин ачык мисалдары коомчулуктун туруктуулугун көрсөтөт. Мисалы, “Энелер Лигасы” жума сайын волейбол ойногон жүздөгөн аялдарды бириктирет - физикалык активдүүлүктү гана эмес, тилектештиктин эмоционалдык мейкиндигин түзөт. Көркөм практика-музыка, живопись, салттуу кол өнөрчүлүк - өзүн көрсөтүүнүн жана байланыштын терапиялык каражаттарына айланат. Расмий колдоо кызматтары жок болгон учурда, аялдар көбүнчө бири - бирине жардамга келишет. Иш-кагаздарын жүргүзүү, жакындарына кам көрүү, эмоционалдык колдоо боюнча бири-бирине жардам беришет. Бул, көбүнчө муундар аралык байланыш, өз ара жардамдашуунун маанилүү каналы жана коомдун ичиндеги туруктуулуктун булагы болуп саналат.

Маалыматка жеткиликтүүлүк жана маалымдуулуктун тартыштыгы

Маалыматка жеткиликтүүлүк чоң көйгөй бойдон калууда. Көптөгөн аялдар өз укуктарын же колдо болгон ресурстарды билишпейт. Сабатсыздык, тилдик тоскоолдуктар жана расмий структураларга ишенбөөчүлүк алардын учурдагы колдоо тутумдары менен иштешүү мүмкүнчүлүгүн кескин чектейт.

Айрым учурларда, аялдар тигил же бул жардам программаларынын бар экендигин билгенде чын жүрөктөн таң калышты. Маданиятка ылайыкташтырылган жана жергиликтүү шарттарды эске алган маалыматтын жетишсиздигинен улам бул кызматтар жеткиликтүү болбой, колдонулбай келет, натыйжада көптөгөн аялдар өздөрү укуктуу болгон жардамдан сыртта калышат.

Кризистерге жооп кылуу жана аларга даяр болуу

Чек ара аймактарында жана консервативдүү жерлерде аялдар кризиске жооп кайтарууда жана калктын маалымдуулугун жогорулатууда көп учурда башкы ролду ойношот. Эл аралык уюмдардын колдоосу менен, кээ бирлери үй - бүлөлөргө өзгөчө кырдаалдарга даярданууга жардам берүү үчүн “өзгөчө кырдаалга арналган баштык” жана эвакуация пландары сыяктуу маанилүү тажрыйбаларды ишке ашырышты. Бул аракеттер чектөөлөргө карабастан, аялдар көбүнчө көңүл сыртында калган курч маселелерди көтөрөрүн көрсөтүп турат. Алардын коомчулуктун туруктуулугун бекемдөөгө кошкон салымы зор, бирок расмий түрдө сейрек таанылат.

Жалпысынан алганда, бул окуялар аялдар туш болгон кыйынчылыктарды жана алар алып келген күчтү көрсөтөт. Системалардын алсыздыгын жана миграциялык тобокелдиктерди жеңүүдөн эмоционалдык колдоо көрсөтүүгө жана жамааттык жашоону уюштурууга чейин, аялдар жардам гана албастан, эң оор шарттарда да үй - бүлөлөрү жана кошуналары үчүн таяныч болуп калышат.

2-Фокус-топ: Кыргызстанда аял болуу - үмүттөрдүн, чакырыктардын жана өздүктүн чындыгы

Бул бөлүмдө азыркы Кыргызстанда аял болуу деген эмнени билдирери тереңирээк каралат. Фокус-топтогу сүйлөшүүлөрдүн жана жеке интервьюлардын негизинде, ал аялдар туш болгон көптөгөн кыйынчылыктарды - каржылык оорчулук, коомдук басым жана үй - бүлөлүк жоопкерчиликтин оор жүгү сыяктуу-кадыр-баркты сактап калуу, ички күчкө жана өзүн-өзү баалоо сезимине ээ болуу үчүн тынымсыз аракеттерин баса белгилейт. Көпчүлүк кыйынчылыктар жөнүндө окуяларды бөлүшкөнү менен, үмүт, өзгөрүү жана тилектештиктин зарылдыгы жөнүндө сөздөр айтылды. Бул окуялар татаал, эмоционалдуу, күрөшкө да, камкордукка да толгон.

Аял болуунун навигациясы: умтулуу менен чарчоонун ортосунда

Айылдык жана шаар четиндеги жамааттарда күнүмдүк жашоо карама-каршылыктарга толгон. Бир жагынан кыргыз аялдарынын күчү жана туруктуулугу менен сыймыктануу сезилсе, экинчи жагынан терең чарчоо сезими сезилет. Көпчүлүктүн иштөө, окуу жана ачык сүйлөө эркиндиги бар, айрыкча, репрессиялык коомдорго салыштырмалуу, бул эркиндиктер көбүнчө күнүмдүк жашоо түйшүгүн жеңилдетпейт.

Кыргыз айымынын чексиз күчтүү, ийкемдүү жана жөндөмдүү болушу керек деген маданий үмүт кайталануучу темага айланды. Аялдар көбүнчө эки-үч жумушта иштешет, балдарды багышат, үй чарбасына кам көрүшөт, жана мунун бардыгын минималдуу колдоо менен же эч кандай колдоосуз жасашат. “Күчтүү кыргыз аялынын” образы урматталат жана ырдалат, бирок ошол эле учурда оор жүк катары кабыл алынышы мүмкүн. Катышуучулардын бири айткандай: *“Бизден баардыгы баарына чыдайт деп күтүшөт, бирок мунун баары бизге эмне кылып жатканын эч ким сурабайт”*. Күчкө

мындай басым жасоо алсыздыкты көрсөтүүнү же жардам суроону кыйындатат. Убакыттын өтүшү менен, бул аялдарды кандай гана болбосун, чарчап - чаалыгып, чөгүп же эмоционалдык жактан алсырап калса дагы, алдыга жылууга үйрөтөт.

Жалгыз бой эне үйдө отурган эне болгусу келгенин мойнуна алды - бул салтка берилгендиктен эмес, жөн гана чарчагандыктан. Ал акы төлөнүүчү жумуш, жалгыз бой эне болуу жана үйгө кам көрүүнү айкалыштырат, бирок, ошол эле учурда эч жактан жардам албайт. Мындай “кош жүктөм” аялдардан сабырдуу, курмандыкка чалынган жана көйгөйсүз болууну талап кылган маданий мамилелер менен коштолот. Көп үйлөрдө, айрыкча көп муундуу үйлөрдө, аялдар балдарды, карыган ата-энелерди жана жубайларды дээрлик эс алуусуз жана колдоосуз багышат. Башка жагынан алганда, элүү-алтымыш жаштагы улгайган аялдар чоңойгон балдарына каржылык жактан же неберелерин тарбиялоого жардам берип, эмгеги тийиштүү деп эсептелип, бирок сейрек учурда гана ыраазычылыкка ээ болгон туюктукка кептелишет.

Жоопкерчиликтен качкан, үй - бүлөлүк жашоого аз катышкан же ата-энеликтен баш тарткан “алсыз эркектердин” санынын көбөйүшүнө тынчсыздануу кайталанган тема болуп калды. Көптөгөн үй-бүлөлөрдө аялдар акча таап, тамак жасап, үй жыйнап, балдарды тарбиялашат – ошол эле учурда алар “жетишсиз кылып жатат” деген сынга кабылышат. Бир катышуучу белгилегендей: *“Биз 80% жакшысын да, жаманын да көтөрөбүз”*. Улуттук статистика көрсөткөндөй, Кыргызстанда аялдар күн сайын төлөнбөгөн үй жумуштарына болжол менен төрт саат сарпташат – бул эркектерге караганда дээрлик беш эсе көп.¹

Ошол эле учурда, бул күчөгөн тең салмаксыздык көптөгөн аялдарды көбүрөөк көз карандысыздыкка түрттү. Каржылык көз карандысыздык, билим берүү жана кесиптик тажрыйба аларга өз жашоосун көзөмөлдөө сезимин берип, мурда жетүүгө мүмкүн эместей көрүнгөн эшиктерди ачты. *“Мен өзүмдү жана балдарымды камсыздай аларымды билем, - деди катышуучулардын бири. – Мен күчүм жете турганын сезем жана жашап кете аларымды билем”*. Бирок, көзкарандысыздык жалгыздык сыяктуу сезилиши мүмкүн - аял канчалык жөндөмдүү болгон сайын, ал ошончолук аз колдоо алат.

Көптөгөн аялдар өз күчүнөн баш тартууну эмес, баарын жалгыз көтөрүүнү токтотууну каалашкан. Үй - бүлөдө, коомдо өнөктөштүк деген эмне экенин кайра карап чыгууга ачык өтүнүч айтылды. Айрым ой жүгүртүүлөр эркек балдарды жана жаш эркектерди тарбиялоого багытталган, анда кээде аялдардын өздөрү теңсиз ролдорду бекемдеген көз караштарды өткөрүп берери моюнга алынган. Кыздары эркиндик, ишеним жана көз карандысыздык менен жашайт деп үмүттөнгөнүнө карабастан, билинбеген коңгуроо да кагылды: системалуу өзгөрүүлөрсүз эч нерсе өзгөрбөйт. Катышуучулардын бири айткандай: *“Биз уулдарыбызды күчтүү аялдардын жанында турууга үйрөтүшүбүз керек”*.

Келиндик контролго алынуу жана унчукпай кызмат кылуу

Аялдын ролу алдын ала аныкталган деген түшүнүк: турмушка чыгуу, келин болуу жана үй-бүлөсүнө кам көрүү талкуудагы кайталанган темалардын бири. Бул идея көбүнчө муундан муунга өтүп келет,

1 Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети жана UN Women Кыргызстанда туруктуу өнүгүүнүн максаттары жана жыныстык: статистикалык публикация. - Бишкек: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети жана UN Women, 2023. - 34-36-66.

кээ бир аялдар унчукпоо жана башкалардын кызыкчылыгына артыкчылык берүү “жакшы аял” болуу дегендин бир бөлүгү деп эсептешет. Кээ бирөөлөр үчүн мындай ролдор норма катары кабыл алынат, башкалары болсо аларга шек келтирип, өзгөрүүнүн зарылдыгы жөнүндө айтышат - аял өзүнө жүктөлгөн нерсени ээрчибей, өз жолун тандай алат.

Бир аял келин болуу ал үчүн түрмөдө жашагандай эле болгонун айтып берди. Дээрлик сегиз ай бою ага дасторкондо отурганда сүйлөөгө тыюу салынган, кыймыл-аракети чектелген жана өзү эч кандай урмат-сый көрбөй, башкаларга кызмат кылышы керек болчу. Ал өзүнүн нааразычылыгын билдирүүгө аракет кылганда, күйөөсү “ушундай болушу керек” деп жооп берди. Ал үй-бүлөсүнүн сынына кабылса да кетип калды, бирок бул анын кадыр-баркын жана эркиндигин кайтарып алуунун жолу болуп калды.

Бул окуя көптөгөн аялдар өз үйлөрүндө байкалбай, көлөкө болуп калганын көрсөтүп турат. Ал элге сиңип калган салттар менен аялдын урмат-сыйды жана өз баасын сезүү укугунун ортосундагы чыңалууну баса белгилейт.

Жыныстык зомбулук менен жашоо: унчукпоо, айыпталуу жана жашап кетүү

Үй-бүлөдөгү зомбулук жана анын кесепеттери оор чындык катары талкууда кайра-кайра айтылды. Бир окуяда айыл жериндеги аял тууралуу айтылат, аны күйөөсү сабап, бир нече жолу ооруканага жаткырышкан. Зордук-зомбулуктун оордугуна карабастан, сиңдиси анын кете албаганын айтты, анткени анын билими, кирешеси, турак жайы жок болчу. Атугүл өзүнүн эле үй-бүлөсү аны кабыл алуудан баш тарткан. Буга чейин аны бир жактуу кылып тарбиялашкан: “чыдап жашаш керек”, ошондуктан ал үчүн кетүү мүмкүн эместей сезилген.

Кичинекей шаардан келген дагы бир аял көп жылдык зомбулукту жана чыккынчылыкты кантип башынан өткөргөнүн айтып берди. Күйөөсү жакшы акча тапчу, бирок ага эң керектүү нерселерге гана акча берчү. Анын каржылык каражаттарга жеткиликтүүлүгү жок болчу, билими да жок, жумушу да жок, ата-энеси каза болгондон кийин үй-бүлөсүнөн да колдоо жок болчу. Ал алты баласы үчүн күйөөсүнөн кете албай жүрө берген. Анын окуясы көптөгөн аялдар кооптуу кырдаалга туш болуп, башка жол таппай кыйынчылыкка кабылаарын көрсөтүп турат жана алар үчүн жашап кетүү көбүнчө унчукпоо дегенди билдирет.

Бул окуялар аялдар дуушар болгон зордук - зомбулуктун көптөгөн түрлөрүн: физикалык, эмоционалдык жана каржылык жактан алган зомбулуктарды ачып берет жана коом көбүнчө алардан үнсүз макулдукту күтөт. Зомбулукка кабылган аялдарга ылайыктуу жардамдын, коопсуз баш калкалоочу жайлардын жана натыйжалуу коргонуу тутумдары жетишсиз. Аялдар сыңалуу, уят болуу жана кайра-кайра ички чыдамкайлык керек болгон шарттарда калышат.

Коомдук айыптоо, уят жана «Эл эмне дейт?» деген эмоционалдык жүк гана бар.

«Эл эмне дейт» деген сөз айланасындагылардын айыптоосунан коркуу сезими көптөгөн аялдардын күнүмдүк турмушун калыптандырат. Мындай ой жүгүртүү аялдардын ажырашуусуна, ажырашкандан кийин кубанычына же ишенимине, кээде мурунку өнөктөштөрү менен кадимкидей мамиледе болушуна жол бербейт. Сырткы келбетинин айынан жана мурунку ажырашуулары үчүн үй-бүлөнүн сынына кабылган бир аялга: “аял күйөөсү жана үйү болгондо гана бир нерсеге арзыбайбы?» деген суроо берген.

Мындай кабылдоо көбүнчө жалгыз бой энелерди өзүн жагымсыз жана жек көрүндү сезүүгө мажбурлайт. Бул обочолонууну күчөтөт, ачык сүйлөөгө тоскоол болот жана кысым көрсөтүп, аялдарды үй-бүлөнүн “жакшы аброюн” сактап калуу үчүн унчукпай чыдоого мажбурлайт.

Муундар аралык жылыштар жана өздүктү кайрадан түшүнүү

Өзгөрүү муундан муунга боло баштайт. Мурда көптөгөн энелер кыздарына катаал жыныстык ролдорду аткарууну үйрөтүшкөн. Азыр көбүрөөк аялдар балдарды теңчилик рухунда тарбиялап жатышат. Алар тил үйрөнүүгө, өз алдынча ой жүгүртүүгө жана аң сезимди кеңейтүүгө үндөйт. Мындай тажрыйба - окуу, иштөө, жада калса чет өлкөгө саякаттоо-аялдарга дүйнө башкача болушу мүмкүн экендигин көрүүгө жардам берет.

Бир эне балдарын коркуу жана көзөмөл аркылуу эмес, ишеним жана ачык диалог аркылуу тарбиялоону тандап алганын айтты. Ал ата-эне болуу боорукердикке жана түшүнүүгө негизделиши керек деп ишенет.

Үй-бүлө ичинде айтылбаган нерселер

Бир аял күйөөсү анын профессионалдык өнүгүүсүн кантип чектегени жөнүндө ой бөлүштү: адегенде ага иштөөгө таптакыр тыюу салып, андан кийин муниципалдык лидер болууну кыялданганына карабастан, мугалимдик кесипти гана аркалоого уруксат берди. Ал эмоционалдык жактан алыс жана башкаруучу адам менен жашоонун чыңалуусун сүрөттөп берди, бирок сөз арасында уулу кошулуп кеткенде, ал жөнүндө сүйүү менен эскерди.

Бул учур маанилүү чындыкты ачык көргөзүп берди: көптөгөн аялдарда никедеги эмоционалдык карама-каршылыктар жөнүндө чынчыл сүйлөй турган мейкиндик жок. Калп айтуу каалоосунан эмес бала үчүн атасынын образын сактап калуунун терең муктаждыгынан улам алар балдары үчүн сырткы көрүнүштү сакташат. Бул көзгө көрүнбөгөн эмоционалдык иш - балдарды чыңалган же теңсиз мамилелерди билүүдөн коргоо-коом тарабынан дээрлик эч качан таанылбайт.

Аялдын сырткы тынч же канааттанган маскасынын артында көбүнчө коопсуз, ишенимге негизделген атмосферада гана пайда боло турган татаал ички чындык бар экени айкын болду. Мындай мейкиндиктерди түзүү - бул жөн гана пайдалуу практика эмес, бул аялдарга эмне болуп жатканын түшүнүүгө, чыңалуудан арылууга жана өз максаттарын кайра ойлонууга мүмкүндүк берүүчү өздөрү үчүн да, келечек муундар үчүн да актуалдуу зарылчылык.

Билим берүү жана билимге жеткиликтүүлүк

Бардык региондордо жана социалдык топтордо билим бийиктикке жана көз карандысыздыкка жетүүнүн ачкычы катары каралат. Бирок көптөгөн аялдар дагы деле формалдуу билим алууга гана эмес, гигиена, репродуктивдүү ден соолук же балдарды кароо сыяктуу негизги турмуштук көндүмдөргө да жетүүдө тоскоолдукка дуушар болушат. Катышуучулар учурдагы программаларда, айрыкча жеке өсүү жана жумушка орношуу темаларында насаатчылык жана практикалык окутуу жетишсиз экендигин белгилешти. Кээ бир курстар өтө кымбат, башкалары өтө теориялык жана күнүмдүк жашоодо аз колдонулат.

Динге байланыштуу иш-чаралар, тескерисинче, көбүнчө колдоого алынган маанайда сүрөттөлөт. Алар коомчулукка таандык болуу сезимин, тартипти жана ички түрткүнү беришет. Бул маанилүү суроону жаратат: эмнеге ошондой эле жылуу жана кабыл алуучу чөйрөлөрдү башка практикалык көндүмдөрдү үйрөнүү үчүн да түзбөйбүз? Мисалы, тигүү, туура тамактануу же ишкердиктин негиздерин өздөштүрүү үчүн. Ошондой эле тил үйрөнүү да өтө маанилүү деп эсептелет. Ал аялдарга жаңы идеяларга, окуяларга жана келечектеги жакшы мүмкүнчүлүктөргө жол ачат.

Психикалык ден-соолук: унчукпай күрөшүү

Психикалык ден-соолук өтө маанилүү, бирок көзгө көрүнбөгөн тема бойдон калууда. Бир эне өзүнүн апасы тарабынан эмоционалдык зомбулукка чыдабай, ажырашканы үчүн апасы уят кылганда, катуу үмүтсүздүккө кабылып, мончодо таблеткалардын кутусу жана курч нерсе менен жалгыз калганын айтып берди. Балдары жөнүндө ойлор гана аны жанын кыюудан сактап калды. Ал каржылык мүмкүнчүлүктөрү чектелүү болгондуктан, профессионалдык жардам ала алган эмес. Анын ордуна, ал күндөлүк толтуруп, жалгыздык менен гана аман калган. Акыры ар бир күнү үйдөн чыгып кеткенде, туугандары аны таарынткан адамга кайтып келбесе социалдык жактан бөлүп салабыз деп коркутушкан. Улгайган энеге кам көрүү жоопкерчилиги башка үй-бүлө мүчөлөрүнө жүктөлгөн. Анын кетиши өзүн-өзү сактоо актысы катары эмес, калгандары үчүн ыңгайсыздык катары кабыл алынган. Ал бир гана камкорчу катары кабылданып жатканын түшүндү, аны эч ким курматтаган эмес жана сезимдери бар адам катары кабыл алган эмес.

Бул окуялар күнүмдүк микроагрессиялардын, жакырчылыктын жана кыйратуучу мамилелердин психологиялык кесепеттерин тааныган травматикалык тажрыйбаны эске алган жардам жана колдоо системаларын тез арада түзүү зарылдыгын көрсөтүп турат.

Медициналык жардамга жана татыктуу жашоого болгон тоскоолдуктар

Кыргызстанда көптөгөн аялдар негизги медициналык жардамга жетүүдө кыйынчылыктарга туш болууда. Гинекологиялык текшерүүлөр же маммографиялар сыяктуу үзгүлтүксүз текшерүүлөр көбүнчө өтө кымбат же чакан шаарларда жана айылдарда жеткиликтүү эмес. Кызматтар формалдуу түрдө бар болсо да, аларга жетүү оңой эмес. Коомдук транспорт коляскасы бар энелер үчүн ыңгайсыз, ал эми айыл жеринде аял эс алып, башкалар менен жолугуп же өзүнө кам көрө турган коопсуз жана ыңгайлуу жайлар дээрлик жок. Ушул тоскоолдуктардан улам ден-соолукка байланыштуу көптөгөн көйгөйлөр чечилбей келет жана аялдар көтөргөн күнүмдүк стресс камкордукту жана колдоону талап кылган белги катары эмес, норма катары кабыл алынат.

Энелерге өзгөчө оор. Төрөттөн кийин көптөр төрөттөн кийинки депрессияга туш болушат, бирок ал сейрек талкууланат. Аялдар ымыркайды багуу, үй жумуштарын жасоо жана күчтүү болушу керек деген ой гана сиңип калган - көбүнчө аларга эмоционалдык же медициналык колдоо көргөзүлбөйт. Аялдардын ден-соолугуна көңүл бурулбаса, алардын оорусу көрүнбөйт, ал эми муктаждыктары угулбайт.

Жумуш ордундагы теңсиздик

Үйдөн тышкары иштеген көптөгөн аялдар адилетсиз жана эксплуатациялык шарттарга туш болушат. Айрым уюмдарда жетекчилер кызматкердин эмгек мыйзамдарын жакшы билбегендигинен

пайдаланышат-кызматкерлердин эмгек акысын төмөндөтүшөт же эмгек акысын өздөрүнө ыйгарышат. Аялдардын, өзгөчө кам көрүү жана кол эмгеги чөйрөсүндө жумшаган физикалык жана эмоционалдык эмгеги көп учурда бааланбай, өтө төмөн акы төлөнөт.

Мындан тышкары, көптөгөн аялдар душмандык мамилеге туш болушат. Кыйкырык, эл алдында жемелөө жана жетекчиликтин сыйлабастыгы жумушта коркуу жана стресс атмосферасын түзөт. Бирок андай болбошу керек. Уюмдардын биринде жетекчи кыйынчылыкка туш болгон жаш кызматкер айымга сый-урмат жана боорукердик менен мамиле кылган. Убакыттын өтүшү менен анын жүрүм-туруму өзгөрүп, коллективдеги жалпы атмосфера өзгөрө баштады. Бул татаал шарттарда дагы, кадыр-баркка, чыдамдуулукка жана камкордукка негизделген лидерлик күчтүү жана туруктуу таасир эте алаарын көрсөтөт.

Миграция, мобилдүүлүк жана өзгөрүүгө умтулуу

Катышуучулардын саналуу гана бөлүгү эмгек миграциясынын жеке тажрыйбасына ээ болсо да, кетүү идеясы көбүнчө келечекке үмүт катары кабыл алынган. Миграция жакырчылыктан чыгуунун, билим алуунун же жөн эле эс алуунун жолу катары каралды. Бул качуу эмес, тескерисинче, татыктуу жашоого жана мүмкүнчүлүктөргө аракет кылуу.

Аялдардын тилектештиги жана өз ара колдоо издөө

Көптөгөн кыйынчылыктарга карабастан, аялдар сүйлөө, угуу, айыптоосуз угуу жана чындап түшүнгөн адамдар менен байланыш табуу үчүн коопсуз мейкиндиктерге муктаж. Унчукпоо күтүлүп жаткан жана эмоционалдык туруктуулук кадимки нерсе катары кабыл алынган коомдо мындай мейкиндиктер сейрек кездешүүчү нерсени сунуштайт: таануу, урматтоо жана эч ким жалгыз болбошу керектигин эскертүү.

Аялдар куткарууну сурашпайт, алар көрүнүүнү, урматтоону жана эс алуу укугуна ээ болууну суранышат. Аялдар бири-бирин колдой ала турган, тең укуктуу катышууга негизделген мейкиндиктерге умтулуу өзгөрүүлөр коомчулуктун ичинен башталаарын терең түшүнүүнү чагылдырат. Эгер окуялар чынчылдык менен айтылып, көңүл бурулуп кабыл алынса, анда алар айыгуу, окутуу жана иш-аракет кылуунун куралдары болуп калат. Ишеним масштабдуу программалардан же алыскы реформалардан эмес, угуунун, боор оорунун жана жалпы максаттын ырааттуу аракеттеринен жаралат.

Булар бир гана азаптануу тууралуу аңгеме гана эмес. Бул каршылык, чыгармачылык жана тынч лидерлик жөнүндө баян. Үй - бүлөлүк дасторкондо унчукпай отуруудан баштап, жумушта насаатчылыкка чейин, аялдар өзүлөрү үчүн орун жок болсо дагы, башкалар үчүн ар дайым орун түзүп турушат. Алар өздөрүнө тиешелүүдөн алда канча көп жүктү көтөрүп жүрүшөт. Бирок алар милдеттүү болгондуктан эмес, шарттар ошондой болуп калгандыктан.

Алар бири-бири үчүн жана келечек муундар үчүн эшикти ачык кармап турушат. Бул окуялар диалог жөн гана ыкма эмес, бул — таануу аракети экендигин эске салат.

“Сенин окуяң маанилүү, сен андан да маанилүүсүң”.

3-Фокус-группа: Чек арадан сырткары - кыргыз диаспорасынын аял-лидерлери жаңы байланыштар жана өзгөрүүлөр тууралуу

Бул бөлүмдө Европада жашаган кыргыз аялдарынын күнүмдүк жашоосу, ой толгоолору жана лидерлик ролдору каралат. Алардын көбү диаспоралык уюмдарды же демилгелерди жетектейт жана чет өлкөгө көчүү алар үчүн жеке өзгөрүү гана болбостон, чет өлкө алар үчүн коомчулуктун, инсандыктын жана колдоонун жаңы түшүнүгүнө себеп болгонун белгилешет. Алардын окуялары көрсөткөндөй, миграция жоготууларга жана кыйынчылыктарга карабастан, өзүн-өзү кайра түшүнүү жана жамааттык күчтү бекемдөө үчүн мейкиндик болушу мүмкүн.

Өздүк таандыкты жана өзүн-өзү түшүнүү

Көпчүлүк аялдар үчүн миграция өздүктү жоготуу сезиминен башталды. Көнүмүш маданияттан алыстык аялдарда көрүнбөө, белгисиздик жана жалгыздык сезимдерин жаратты. Кийиз буюмдарын (*шырдак*) жасоо сыяктуу кыргыздын каада-салттарына кайтуу, улуттук тамактарды бышыруу же Нооруз майрамын белгилөө - өзүн өзү соорутуунун жана таандыктыктын булагы болуп калды. Бул маданий практикалар аялдарга бейтааныш чөйрөдө колдоо жана үйдөгүдөй сезимин табууга жардам берди.

Ушул каада-салттардын айланасында уюштурулган бейрасмий жолугушуулар мигрант аялдар өз тажрыйбалары жөнүндө - жалгыздык, расизм же укуктук татаалдыктар жөнүндө аны бирөөнүн айыптоосунан коркпостон ачык сүйлөшө турган коопсуз мейкиндикти түздү. Аңгемелер, кол өнөрчүлүк жана биргелешкен долбоорлор аркылуу аялдар кыргыз, мигрант жана жаңы өлкөдө жашаган аял болуу деген эмнени билдирерин изилдешти. Катышуучулардын өздөрү демилгелеген мындай сүйлөшүүлөр көбүнчө расмий программаларга караганда тереңирээк жана жеке катары кабыл алынган. Алар эмоционалдык колдоо, практикалык кеңеш жана коомчулуктун чыныгы сезимин беришкен.

Эмоционалдык эмгек жана расмий эмес лидерлик

Чет өлкөдө жашаган көптөгөн кыргыз аялдары өз коомчулугунда бейформал лидерлердин ролун аркалашат. Алар маданияттарды байланыштырууга, эмоционалдык колдоо көрсөтүүгө жана башка мигрант аялдарга практикалык жардам көрсөтүүгө жардам берет. Буга иш кагаздарына жардам берүү, интеграция процессинде коштоп жүрүү, убактылуу турак жай берүү, балдарга кам көрүү жана керек болгондо ошол жерде болууга даяр болуу кирет.

Бул жумушка дээрлик ар дайым акы төлөнбөйт жана эмоционалдык жактан чарчатуучу болуп саналат. Аялдар өздөрүнө ашыкча көп жүк жүктөлгөнүн сезишет: башкаларга кам көрүшөт, ошол эле учурда үй-бүлөсүн, жумушун же окуусун башкарышат. Жумушуна берилгендигине карабастан, алар сейрек таанылат же каржылык колдоого ээ болушат. Тескерисинче, алар терең жоопкерчилик жана тилектештик сезими менен жамаатка кам көрүүнүн салмагын көтөрүшөт.

Жыныстык ролдор жана колдоо системалары

Эски жыныстык түшүнүктөр адамдар кайда барбасын, аларды ээрчип жүрөт. Көптөгөн диаспора үй-бүлөлөрүндө аялдардан каада-салтты сактоо, үй оокатын башкаруу, балдарды тарбиялоо жана муундар аралык чыр-чатактарды жөнгө салуу күтүлүүдө. Бул милдеттер алардын мойнуна негизги

жумушунан тышкары жүктөлөт, анткени чет өлкөдөгү жашоонун жогорку чыгымдары эки кирешени талап кылат.

Бирок, чет өлкөдө жашоо өзгөрүү үчүн мейкиндик болушу мүмкүн. Жыныстык теңчиликти колдогон жаңы мыйзамдар, коомдук ченемдер жана эмгек маданияты менен таанышуу кээ бир түгөйлөрдү роль бөлүштүрүүнү кайра ойлонууга шыктандырат. Азыр кээ бир жаш үй-бүлөлөрдө үй жумуштарын бөлүшүү, ошондой эле аялдардын үйдөн тышкары жашоого катышуусун колдоо байкалууда. Миграция жөн гана физикалык кыймыл катары эмес, үй - бүлөлүк ролдорду кайра карап чыгуу жана кээде адилеттүү өнөктөштүккө жетүү мүмкүнчүлүгү катары сүрөттөлгөн.

Диаспора менен Мекендин ортосундагы байланыш

Чет өлкөдө жашаганына карабастан, диаспора мүчөлөрү Кыргызстан менен тыгыз байланышта. Алардын катышуусу ностальгиядан тышкары бул берүү жана колдоо көрсөтүү үчүн конкреттүү демилгелер аркылуу көрүнөт. Алардын катарында студенттер үчүн насаатчылык программалары, билим берүү форумдары, маданий долбоорлор, ошондой эле Талас облусу сыяктуу аймактарда аялдардын туризм, мода жана кол өнөрчүлүк жаатындагы демилгелерине инвестициялардын пландары бар.

Алар муну транскулттурдук активдүүлүктүн бир түрү “мекенине кайтуу” идеясы катары эмес, таасир этүү, алмашуу жана көпүрөлөрдү куруу аркылуу Кыргызстанга алыстан кызмат кылуу катары карашат.

Маданий дипломатия жана “жумшак күч”

Кыргыз диаспорасынын аялдары маданий мурастарды байланыш, билим берүү жана коомдук ой жүгүртүү куралы катары колдонушат. Көркөм көргөзмөлөр, документалдык фильмдер жана аялдардын футболдук турнирлери сыяктуу демилгелер чет өлкөлөрдө кыргыз маданиятын гана жайылтып тим болбостон, аялдардын лидерлиги үчүн аянтчага айланууда.

Бул иш - аракеттер “жумшак күч” ролун аткарган саясий эмес, бирок көрүнүүнү, таанууну жана диалогду түзүүнүн натыйжалуу жолдору. Айрым демилгелер эл аралык, анын ичинде музейлер менен кызматташуу жана жергиликтүү европалык бийлик органдары менен өнөктөштүк долбоорлору аркылуу көңүл буруп, чет өлкөдөгү кыргыз аялдарынын маданий элчи катары ролун баса белгиледи.

Психикалык ден-соолук, жалгыздык жана туруктуулук

Миграция оор эмоционалдык жүктү көтөрөт. Чет өлкөдө жашаган алгачкы жылдарында көптөгөн аялдар терең кайгыга, ажырап калуу сезимине, атүгүл эмоционалдык жабыркоого дуушар болушкан. Өз коомун табуу же түзүү бул өлкөдө жашап кетүү маселесине айланды. Биргелешкен жөрөлгөлөр, өз ара жардамдашуу жана “сен жалгыз эмессиң” деген жөнөкөй эскертүү туруктуулукту калыбына келтирүүгө жардам берди. Бул сөздөр акырындык менен ишеним жана колдоо тармактарына айланды.

Бул бөлүм аял диаспора лидерлери олуттуу кыйынчылыктарды жеңип гана тим болбостон, өздөрү жана башкалар үчүн жаңы жолдорду кантип түзөөрүн көрсөтөт. Алардын окуялары: чек аралар бөлүп турса дагы, тилектештик жана көрөгөчтүк жалпы келечекти түзө алаарын эске салып турат.

Кыргыз диаспорасындагы биримдик жана колдоо

Бүткүл Европа боюнча Кыргыз лидер айымдары тыгыз жана ынтымактуу тармакты колдошот. Мессенджер топтору, маданий клубдар жана социалдык тармактардагы баракчалар, мисалы, Варшава менен Миланды секунданын ичинде бириктирет. “Эгер Мен Италияга барсам, ал жакта кыргыз эже бар” деген түшүнүк чыныгы бейпилдикти алып келет. Кеңеш сурап, түнөп калчу жайбы же тааныш тамакпы, же үйдү сагынып баштаганда болобу, каалаган учуруңда кайрылсаң болот.

Бул байланышты сактап турган негизги күчтөрдүн бири бүткүл Европа боюнча Кыргыз аялдарын онлайн жана бетме-бет үзгүлтүксүз бириктирип турган Данакер уюму. Бул жолугушуулар, курактын көрпө төшөгүнө окшоп, адамдарды бириктирип, баарлашуу, пикир алмашуу жана жамааттык пландаштыруу үчүн туруктуу мейкиндикти камсыз кылат.

Муундардын ортосундагы айырмачылыктар сезилет, бирок кызматташууга сейрек тоскоол болот. Биргелешкен долбоорлор, конференциялар, көндүмдөрдү бөлүшүү воркшоптору, маданий иш-чаралар көбөйүүдө. Анткени биргелешип пландаштыруу бири-биринен үйрөнүүгө жана маданиятты колдоону жайылтууга мүмкүнчүлүк берет. Ар бир кызматташуу европалык коопсуздук торуна жаңы жип кошуп, чачыранды жамааттарды күчтүү жана колдоочу тармакка айлантат.

Жыйынтык: Жашырын ойлорду түшүнүү

Курак сыяктуу, көптөгөн ар кандай кездемелерден жасалган жана бир бүтүнгө бириктирилгендей, бул бөлүм Кыргызстандын бардык аймактарынан жана диаспорадан келген аялдардын үндөрүн бириктирет. Ар бир окуя өзүнүн чындыгынан келип чыгат: айыл жеринде жашоо, миграция, мамлекеттик органдар менен өз ара аракеттенүү, кам көрүү жана каршылык көрсөтүү. Бирок бул үндөрдүн баары аял жашоосунун күчүн, татаалдыгын жана чыдамкайлыгын далилдейт.

Бул маектешүүлөр аялдардын чыныгы жана кээде карама-каршылыктуу тажрыйбаларын көрсөттү: унчукпоо жана жамаатка таандык болуу, салт жана өзгөрүү, кыйынчылыктар жана лидерлик. Айрым аялдар расмий кызматтарды ээлөө менен бирге, бул жакта да жетектешет. Башкалары кичинекей, бирок мазмундуу иш-аракеттер аркылуу: насаатчылык, жардам берүү, жөн гана угуу жөндөмүн көргөзүшөт. Алардын окуялары: күч көбүнчө күрөш менен бирге болоорун эске салат.

Бул бөлүм көптөгөн чындыктарга орун берет. Аялдардын бардык ролдору, идентификациясы жана чакырыктары үчүн орун түзөт. Ал ошондой эле киреше, география, миграция жана маданий күтүүлөр сыяктуу факторлор менен кантип кесилишкенин көрсөтүп, аялдар бара алган же бара албаган жолдорду түзөт.

диалог жүргүзүүчүлөр жана коомдук лидерлер үчүн бул бөлүм аялдар күн сайын басып өткөн социалдык, маданий жана эмоционалдык ландшафттарды тереңирээк түшүнүүнү сунуштайт. Ал бизди кунт коюп угууга, этияттык менен сүйлөөгө жана аялдар көргөн жана коопсуз сезилген мейкиндикти түзүүгө үндөйт. Чыныгы диалог аялдын жашоосундагы бардык катмарларды таануудан башталат.

Диалог сессияларын иштеп чыгып өткөргөнүңүздө, талкууланган нерселер сизге эмнени айтуу керектигинде гана эмес, кантип угуу керек болгон учурларда да багыт берсин. Чыныгы инклюзивдүүлүк

катылган нерселерди уга билүүдөн жана чынчылдыкка, татаалдыкка жана айыгууга мейкиндик түзүүдөн башталат. Бул окуялар жөн гана маалымат эмес. Бул чакыруу реалдуу өзгөрүү кандай болушу мүмкүн экенин көрүү. Өзгөрүү чоң сөздөрдөн жана кемчиликсиз пландардан эмес, жалпы дасторкондо, тынч сүйлөшүүлөрдө, салтта жана ишенимдүү байланыштан келип чыгат. Куракка окшоп, келечек күчтүү жана инклюзивдүү - көпчүлүктүн үнү менен, камкордук менен курулат.

“КУРАК ҮНДӨРҮ” КОЛДОНМОСУ

Кыргызстанда аялдар менен коомдук диалог жүргүзүү боюнча жергиликтүү лидерлер үчүн практикалык колдонмо

Бул колдонмо Кыргызстандагы жергиликтүү коомдук лидерлерге, бейөкмөт уюмдардын кызматкерлерине жана диалог жүргүзүүчүлөргө багытталган, айрыкча аялуу абалдагы же коомдук турмушта жетиштүү деңгээлде жардамга ээ болбогон аялдар менен иштегендер үчүн иштелип чыккан.

Аялдардын, жергиликтүү лидерлердин жана диаспора активисттеринин үнүнө негизделген бул колдонмо диалог үчүн маанилүү жана инклюзивдүү мейкиндиктерди түзүүгө жардам берүүчү практикалык куралдарды, фасилитациялык ыкмаларды жана чыныгы турмуштук тажрыйбадан алынган билимдерди сунуштайт. Сиз айылдагы ийрим болобу, шаардагы жолугушуу болобу, же жөн гана жеке сүйлөшүү болобу – бул колдонмо сизди ар дайым колдоп турат.

“Курак” аталышы кыргыздын кооз салты болгон курак төшөккө таянат – ар түрдүү кездемелерди бир бүтүн чыгармаларга айландыруу. Ошол сыяктуу эле, бул колдонмо маанилүү социалдык өзгөрүүлөрдү колдоого багытталган көптөгөн үндөрдү, көз караштарды жана тажрыйбаларды бириктирет. Ал ар түрдүүлүктөгү күчтү, коомдук ой жүгүртүүдөгү акылмандыкты жана коомдун ичинен чыккан өзгөрүүлөрдүн күчүн көрсөтөт.

Бул колдонмо – аялдар өздөрүн көрө алган, угулган жана өз коомдорунун келечегин калыптандырууга күч алган мейкиндиктерди түзүүдө сизге шерик боло турган жардамчы.

Келгиле, ушул жолду чогуу баштайлы!

“Курак үндөрү” долбоору Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Спикерине караштуу миграция жана адам сатууга каршы аракеттенүү маселелери боюнча Кеңеши (МНТС) менен “ДАНАКЕР” Польшадагы кыргызстандык айымдардын диаспора уюму өнөктөштүгү аркылуу ишке ашырылууда. Бул долбоор Нансен Тынчтык жана Диалог Борборунун тажрыйбасынан пайдаланып, Европа Биримдигинин Глобалдык Диаспора Колдоо Борбору (EUDiF) тарабынан колдоого алынууда жана Эл аралык Миграция Саясатын Өнүктүрүү Борбору (ICMPD) тарабынан ишке ашырылып, Европа Биримдиги тарабынан каржыланууда.